Pozitivni učinci provođenja slobodnog vremena uz kućne ljubimce za vrijeme pandemije

Pavlinić, Klara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:187945

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

ODSJEK ZA ANTROPOLOGIJU

POZITIVNI UČINCI PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA UZ KUĆNE LJUBIMCE ZA VRIJEME PANDEMIJE

Diplomski rad

Klara Pavlinić

Mentor: izv. prof., dr. sc. Goran Livazović

Komentorica: doc. dr. sc. Tanja Bukovčan

Zagreb, 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD.....1
2. METODOLOGIJA TEORIJSKE ANALIZE.....3
2.1. Povijest kućnih ljubimaca.....3
2.2. Položaj kućnih ljubimaca u suvremenom društvu.....6
2.3. Prava životinja danas.....8
2.4. Ljubimci kao članovi obitelji.....10
2.5. Utjecaj kućnih ljubimaca na čovjeka.....12
2.6. COVID-19 i kućni ljubimci.....17
2.6.1. Negativni učinci ljubimca na čovjeka tijekom COVID-19 pandemije.....19
3. METODOLOGIJA EMPIRIJSKE ANALIZE.....21
3.1. Cilj istraživanja.....21
3.2. Problem istraživanja.....21
3.3. Hipoteze.....21
3.4. Uzorak.....21
3.5. Instrument istraživanja.....22
3.6. Postupak istraživanja.....25
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA.....26
4.1. Rezultati istraživanja.....26
4.2. Rasprava.....36
5. ZAKLJUČAK.....41
6. LITERATURA.....44

Pozitivni učinci provođenja slobodnog vremena uz kućne ljubimce za vrijeme pandemije

Sažetak:

Sve je veća zastupljenost kućnih ljubimaca u domovima. Zbog toga su kućni ljubimci sve češće tema mnogih istraživanja pri čemu se ispituje njihov utjecaj na mentalno zdravlje čovjeka, fizičku aktivnost, razinu stresa, utjecaj na starije osobe ili djecu, osjećaj usamljenosti i slično. Zbog pandemije korona virusa koja je aktualna nerijetko se ove dvije teme ispituju povezano. Uočeno je da kućni ljubimci imaju pozitivan utjecaj na čovjeka i pozitivan utjecaj na negativne utjecaje pandemije. Cilj ovog istraživanja je proučiti postoje li razlike u posljedicama pandemije COVID-19 s obzirom na posjedovanje kućnog ljubimca. Istraživanje je provedeno 2021. godine. Uzorak je činilo 593 ispitanika različite dobi (pri čemu je postavljena donja granica na 15 godina, dok gornje granice nije bilo). Primijenjen je mrežni anketni upitnik s ukupno 40 pitanja koja su obuhvaćala opća pitanja koja nam pokazuju demografiju ispitanika, pitanja usmjerena na ispitivanje utjecaja pandemije na ispitanike, pitanja koja se odnose na ispitanike koji imaju kućnog ljubimca te su ispitivali odnos vlasnika i ljubimca, pitanja koja se odnose na ispitanike koji ne posjeduju kućnog ljubimca i ispituju njihove stavove o ljubimcima, pitanja koja ispituju rizična ponašanja i zadnju skupinu pitanja koja ispituje odnose ispitanika s članovima obitelji. Nakon prikupljanja podataka korištena je deskriptivna analiza. Rezultati pokazuju da ispitanici u velikoj mjeri potvrđuju da im je kućni ljubimac olakšao prihvaćanje promjene rutine uzrokovane pandemijom. Osim toga, na temelju potvrdnih odgovora ispitanika možemo pretpostaviti da kućni ljubimac pruža socijalnu podršku vlasniku zbog čega se vlasnik osjeća manje usamljeno čak i u vrijeme karantene i zabrane kretanja uzrokovane pandemijom.

Ključne riječi: pandemija, kućni ljubimac, usamljenost, mentalno zdravlje, pozitivni učinci

Positive effects of spending free time with pets during pandemic

Abstract:

Nowadays, more and more households have pets. Because of this, pets are increasingly the subject of many studies, examining their impact on human mental health, physical activity, stress level, impact on the elderly or children, feelings of loneliness, etc. Due to the present coronavirus pandemic, these two topics are often examined together. Observations show

that pets have a positive impact on humans and a positive impact on the negative impacts of the pandemic. This research wanted to show whether there are differences in the consequences of the COVID-19 pandemic between those who have pets and those who don’t. The research was conducted in 2021. This research had 593 participants of different ages (the lower limit was set at 15 years, while there was no upper limit). An online survey questionnaire with a total of 40 questions was applied, which included general questions that show us the demographics of the respondents, questions aimed at examining the impact of the pandemic on the respondents, questions related to respondents who have a pet and examined the relationship between the owner and the pet, questions that relate to respondents who do not own a pet and examining their attitudes about pets, questions examining risky behaviors and the last group of questions examining the respondents' relationships with family members. After data collection, descriptive analysis was used. Respondents confirm that having a pet eased their acceptance of the change in routine caused by the pandemic. In addition, based on the respondents' affirmative answers, we can assume that pets provide social support to the owner, which makes the owner feel less lonely during the quarantine and travel ban caused by the pandemic.

Key words: pandemic, pets, loneliness, mental health, positive effects

I. UVOD

Socijalizacija je proces kroz koji pojedinac prolazi, a pomaže mu da postane društveno biće te da se uklopi u zajednicu ili društvenu grupu u kojoj živi (First-Dilić, 1974). Slobodno vrijeme definira se kao vrijeme koje pojedinac provodi pri čemu ne uključuje rad i obaveze, već je kreirano prema interesu i raspoloženju pojedinca, a omogućava mu aktivni razvoj (Previšić, 2000). Ova su dva pojma česta tema istraživanja tijekom pandemije korona virusa. Pandemija COVID-19 pojavila se krajem 2019. godine. Za vrijeme samog vrhunca pandemije donesene su mjere sprječavanja daljnjeg širenja virusa, a te mjere uključivale su zabranu kretanja, socijalnih kontakata, rad od kuće, zatvaranje mnogih obrta, online nastavu i mnoge druge. S obzirom na trajanje pandemije i mjere zaštite koje su mjesecima bile na snazi možemo pretpostaviti da je pandemija korona virusa negativno utjecala na ljude, promijenila njihovu svakodnevicu i rutinu te smanjila socijalne kontakte. Između ostalog, karantena je bila jedna od javno zdravstvenih mjera koja se provodila s ciljem sprječavanja širenja virusa, a nekoliko je istraživanja pokazalo da je dulje trajanje karantene povezano s negativnim utjecajem na mentalno zdravlje, stres i osjećaj usamljenosti (Brooks i sur., 2020). Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) smatra mentalno blagostanje sastavnom komponentom zdravlja, a prikupljeni dokazi o interakciji između životinja i ljudi pokazuju pozitivan utjecaj na zdravlje vlasnika kućnih ljubimaca (Taniguchi et al., 2019). Poznato je da posjedovanje kućnih ljubimaca poboljšava cjelokupno čovjekovo zdravlje i smanjuje stres. Također, mnogi vlasnici kućnih ljubimaca stvaraju emocionalnu vezu sa svojim ljubimcem pa tako u vrijeme pandemije i karantene, kada su mnogi drugi kontakti zabranjeni, bliskost s ljubimcem služi i kao izvor podrške, utjehe i olakšanja (Kogan i sur., 2019). Sve je više istraživanja koja se bave temom pozitivnih učinaka koje pružaju ljubimci svojim vlasnicima, a neka će biti i spomenuta kasnije u ovom radu. Isto tako, povećava se i broj kućanstava koja imaju jednog ili više ljubimaca pa je zanimljivo uočiti povezanost ljubimaca, pandemije i mentalnog zdravlja čovjeka, osjećaja usamljenosti, bliskosti i slično. Upravo zbog većeg broja kućnih ljubimaca u domovima važno je istraživati njihov utjecaj na njihove vlasnike i ostale članove kućanstva, ali i na ljude općenito. Sve je više i djece koja su u doticaju s ljubimcima, stoga je važno osvijestiti djecu o obavezama koje donosi

kućni ljubimac, o empatiji koju je važno imati prilikom brige o istome, a u tome najveću ulogu imaju roditelji i odgojno-obrazovne ustanove u kojima djeca provode mnogo vremena. Prema definiciji slobodnog vremena možemo uvidjeti da je ono sastavni dio pedagogije kao znanosti. Bornstein i Bornstein (2007) govore da najveću ulogu u razvoju djeteta ima obitelj, samim time i slobodno vrijeme obitelji, stoga i kućni ljubimci imaju veliku ulogu u zdravom rastu i razvoju djeteta. Upravo u ovome možemo vidjeti važnost teme pozitivnih učinaka kućnih ljubimaca na čovjeka za vrijeme pandemije u pedagoškoj znanosti i praksi.

Važnost ljubimaca u životu vlasnika uočila sam na vlastitom primjeru pri čemu sam, zbog posjedovanja kućnog ljubimca, uvidjela češću socijalizaciju, više kretanja te smanjenu anksioznost u određenim situacijama u vrijeme pandemije korona virusa i mnogih zabrana kretanja. Upravo iz tog razloga stvorila se motivacija da pobliže istražim ovu temu te na većem uzorku ispitam utjecaje ljubimaca na ostale vlasnike.

II. METODOLOGIJA TEORIJSKE ANALIZE

2.1.Povijest kućnih ljubimaca

Sve je više kućanstava koja imaju kućnog ljubimca, no nije uvijek bilo tako. Povijest kućnih ljubimaca seže daleko u prošlost, a od tada do danas odnos čovjeka i životinje uvelike se promijenio. U srednjovjekovnoj Europi od 13. do 15. stoljeća držanje kućnih ljubimaca bilo je popularno među aristokracijom i nekim višim staležima. Žene su bile sklonije psima kao svojim ljubimcima, dok su muškarci češće birali životinje koje bi im pomagale u obavljanju određenih poslova, poput lovačkih goniča i sokolova. U tom je razdoblju lov bio od velike važnosti za aristokraciju jer je on bio simbol moći i statusa (Headley i Grabka, 2011). „Životinje su samo stvari i sredstva ljudskih ciljeva i bez bilo kakve inherentne vrijednosti, tj vrijednosti po sebi, koja može konkurirati potrebama i vrijednostima ljudi“ (Visković, 2009:317, prema Trako i Cifrić, 2018). Takav pristup omogućavao je čovjeku da o prirodi i živom svijetu u njoj ne promišlja na etički način. U tom kontekstu nije se promišljalo ni o humanom pristupu životinjama te se u neku ruku zlostavljanje i zanemarivanje životinja toleriralo i nije se kažnjavalo (Cifrić i Trako Poljak, 2012).

Kućni su ljubimci, u današnjem smislu i shvaćanju, prilično nedavan „izum“. Iako su kroz povijest poneki bogati aristokrati imali posebne veze s pojedinim životinjama, većina odnosa čovjeka i životinje temeljila se na funkcionalnosti – životinje su pružale hranu ili pomagale čovjeku lovljenjem štetočina te u teškim fizičkim poslovima kao što je vuča kola ili plugova. Ipak, kroz 19. stoljeće, u Europi i Sjevernoj Americi, kućni ljubimci postaju sastavni dio kulturološke slike idealnog doma i sretne obitelji (Grier, 2002 prema Tipper, 2011). Među prvim zabilježenim slučajevima kućnih ljubimaca su mačke koje su imali neki Egipatski faraoni, ali u ovom slučaju, mačke su bile više religijski simbol nego ljubimac koji pravi društvo vlasniku (Spencer i sur., 2006).

Unatoč tome postojao je negativan stav prema životinjama kao kućnim ljubimcima, a razlog tomu jest što su odnosi ljubavi prema životinjama smatrani nemoralnima i

protivnima prirodnom poretku života (Herzog, 2010). Također, kršćanska se crkva protivila držanju kućnih ljubimaca. Smatrala je da su bliske veze sa životinjama snažno povezane s poganskim štovanjem. Predrasude prema kućnim ljubimcima dosegle su svoj vrhunac tijekom inkvizicije, gdje su dokazi protiv heretika često uključivali bliske veze sa životinjama. Crkveni su vođe predložili da se hrana koja se koristi za životinje daje siromasima (Headley i Grabka, 2011). Postoje povremena spominjanja vladara i plemića koji su imali omiljene konje ili pse, ali malo indikacija da su se prema njima postupalo kao prema kućnim ljubimcima danas (Spencer i sur.,2006).

Udomljavanje kućnih ljubimaca nije bilo prihvaćeno u Europi sve do kraja 17. stoljeća, a među srednjim klasama nije bilo uobičajeno sve do kraja 18. stoljeća. Držanje kućnih ljubimaca u današnjem obliku potječe od Viktorijanaca iz 19. stoljeća. U to su se vrijeme kućni ljubimci doživljavali kao poveznica s prirodnim svijetom, koji se sam po sebi više nije smatrao prijetećim. Također je držanje kućnih ljubimaca omogućilo vidljivu demonstraciju čovjekove dominacije nad prirodom. (Kreilkamp, 2013). U 18. se stoljeću počinju pojavljivati slike na kojima su naslikani kućni ljubimci poput pasa (Spencer i sur., 2006).

Pogled zapadnjačkog društva na životinje je pod utjecajem judeo-kršćanskog svjetonazora i oblikovano određenim filozofskim tradicijama koje zagovaraju pristup da životinje postoje prvenstveno da služe ljudima i gdje postoji jasna granica između glavnih karakteristika čovjeka i životinje. Svijest, racionalnost i jezik smatraju se glavnim odrednicama ljudi. Ova je razlika bila ključna u zapadnjačkoj filozofiji, no u 17. stoljeću, filozof Descartes tvrdi da životinje ne mogu osjećati bol jer nemaju um stoga su one samo tijela koja uspoređuje sa strojevima. Utjecaj ovakvog mišljenja može se vidjeti u svakodnevnim situacijama gdje čovjek ima neotuđiva prava te je sasvim prihvatljivo da životinje mogu biti ljudsko vlasništvo, ubijene i zatim pojedene. Vjerovanja vezana za status životinja nisu utjecala samo na tretman koje su dobivale životinje, već su određene grupe ljudi često bile potlačene kroz usporedbu sa životinjama (Arluke i Sanders, 1996 prema Tipper, 2011).

Velika Britanija je bila centar za uzgoj pasa od rimskog doba, a jedna od prvih službenih natjecateljskih izložbi pasa održana je u Newcastleu 1859. godine za pasmine Pointer i Setter. Ipak, malo se znalo o nasljeđivanju različitih karakteristika sve dok Charles Darwin nije objavio The Origin of Species 1859. godine. Od tada se uzgoj pasa sve više formalizirao uspostavom strogih standarda za pojedine pasmine. Praksa udomljavanja kućnih ljubimaca u viktorijansko doba odražavala je i druge društvene stavove tog vremena. Naime, udomljavanje kućnih ljubimaca nije se smatralo prikladnim za "niže klase" jer se smatralo da potiče zanemarivanje drugih društvenih dužnosti (Herzog, 2010).

Osim toga, prije 19. stoljeća još jedan od razloga neudomljavanja životinja je bila i težina samog života. Bolesti i rana smrt bili su dio svakodnevice pa su ljudi zbog česte vlastite patnje manje marili i za dobrobit životinja (Spencer i sur., 2006).

Industrijalizacija, razvoj tehnologije i medicinski napredak počeli su davati ljudima osjećaj nadmoći stoga je postalo moguće prestati smatrati životinje divljima i prijetećima, i početi ih gledati kao potencijalne ljubimce. Tako su kućni ljubimci postajali sve više popularni,a ne samo u vlasništvu bogatih pojedinaca. Unatoč tome, i dalje je kroz kućne ljubimce bilo moguće raspoznati status vlasnika, pa su tako recimo čistokrvne pasmine bile vrlo poželjne među višim statusom, dok su mješance pretežito uzimale radničke klase (Tipper, 2011).

Najčešći razlog udomljavanja kućnih ljubimaca u zapadnim društvima postalo je druženje. Posljednjih godina sve je veća svijest o vrlo pozitivnim učincima koje ovaj odnos može imati na ljudsko zdravlje i psihičku dobrobit te o važnoj ulozi životinja u različitim terapijama (Palestrini i sur., 2017). Naspram ostalih životinja, kućni ljubimci tretirani su kao individue, voljeni i zbrinuti, dobivaju vlastita imena, često žive u kućama ili stanovima vlasnika, a ponekad spavaju i s njima u krevetu. Nikada ne budu pojedeni, a njihova se smrt često obilježava i oplakuje. Kućni su ljubimci smatrani su životinjama, a tretirani su kao ljudi (Tipper, 2011).

2.2.Položaj kućnih ljubimaca u suvremenom društvu

Čovjekov interes za životinje postoji oduvijek. Životinje su oduvijek čovjeku bile hrana te pomoć u svakodnevnim aktivnostima.

Današnji način života ljudi uvelike se promijenio zbog čega je sve češća pojava da pojedinci odgađaju rađanje djece ili odlučuju da nikada neće imati djecu. Poslovi i romantične veze kraće traju, a obiteljski odnosi više nisu tako čvrsti od kada su ljudi postali više geografski neovisni. U takvom društvu kućni ljubimci imaju vrlo važnu ulogu. Franklin (1999, prema Tipper, 2011) govori da ljubimci vlasniku pružaju bezuvjetnu ljubav i pouzdanost i time služe kao „zamjenska djeca“ odraslima bez vlastite djece.

Dok su mnogi analitičari jasno dali do znanja da bogati postaju sve bogatiji, a siromašni sve siromašniji, ono što se rjeđe primjećuje jest da je u većini narcističkih konteksta odgoj djece kočnica slobodi kretanja i potrošnje pojedinca, što dovodi mnoge osobe do isključivanja djece iz života; nije lako slobodno cirkulirati putevima potrošnje i rada s djecom za sobom. Danas se stoga ideje o dobrom životu često ne tiču obitelji i djece (Nast, 2006).

Dakle, osim Franklina, i Nast (2006) tvrdi da su kućni ljubimci savršena zamjena za dijete u suvremenom potrošačkom društvu koje karakterizira narcisoidnost - kućnim ljubimcima se može udovoljavati i obasipati ih nježnošću, ali, za razliku od djece, zahijevaju manje angažmana i vlasnik ih može napustiti ukoliko mu postane naporno.

Način na koji je čovjek razumio životinju tijekom povijesti bio je pod utjecajem filozofskog i religijskog tumačenja životinja. S druge strane, čovjekov odnos prema životinjama najčešće je proizlazio iz motiva. Čovjeka je motiv „prisiljavao“ da razumije životinju koja mu je bila potrebna (Trako Poljak, 2018). „Čovjekov odnos (tj. odnos društva kulture ili neke kulturne tradicije) prema životinjama i biljkama može se analizirati iz različitih kutova: emotivni, estetski, ekonomski, pravni, moralni (Cifrić, 2007:82)“ te ovisno o kontekstu, može se govoriti o čovjekovom razumijevanju životinja.

Leslie (2008) detaljno je proučila interakcije između kućnih ljubimaca i ljudi, tvrdeći da vlasnici prepoznaju svoje ljubimce kao interaktivne jedinke koje misle i osjećaju. Njen argument je da je važno promatrati životinje iz perspektive simboličkog interakcionizma – to znači da možemo imati značajne interakcije sa životinjama kao i s ljudima. Iako životinje ne koriste jezik, one komuniciraju i izražavaju se kroz svoja tijela i postupke. Životinje imaju jedinstvene osobine ličnosti, mogu pokazati emocije, mogu se sjetiti prošlih događaja i osoba i mogu činiti stvari namjerno, a ne isključivo prema vlastitom instinktu.

Svendsen navodi da emocija odvaja ljudski i životinjski svijet te da navedena emocija proizlazi iz specifičnog psihološkog aparata čiji je dio jezik kao ključan čimbenik u razvoju ljudske svijesti. S druge strane, životinje nemaju posrednika u spoznavanju svijeta (jezik) što znači da životinje svijet poimaju neposredno, unutar „ovdje i sada“ prostorno-vremenskog konteksta. (Svendsen, 2019).

Dakle, većina životinjskih vrsta komunicira samo o vremenu i prostoru gdje se trenutno nalazi. To znači da, za razliku od ljudske komunikacije, životinjska komunikacija ne uključuje prošlost ili budućnost. Nadalje, životinjski sustav znakova temelji se na načelu jedan zvuk – jedno značenje te radi toga životinjski jezik uključuje mali broj značenja (Šumanović, 2017). Međutim, bez obzira na to što se ljudski i životinjski jezik uvelike razlikuju, ljudi su oduvijek komunicirali sa životinjama. Način komunikacije prilagođavali su životinjskoj vrsti te su nastojali i još uvijek nastoje što bolje razumjeti prirodu pojedine životinjske vrste kako bi s njome uspostavili što učinkovitiju komunikaciju.

Nasuprot tome, Fogle (2007) govori da je pas, kao najčešći ljubimac, čovjekov najbolji prijatelj jer s njime dijeli brojne zajedničke osobine. Ljudi i psi iznimno su druželjubive vrste koje uživaju u druženju s drugima. Ljudi i psi uživaju u zajedničkom druženju kao rekreacijskoj igri. Zajedničke su im osnovne emocije, poput zadovoljstva, straha, ljubomore, bijesa, oduševljenja, ljubavi i dr.

Hipoteza biofilije Edwarda O. Wilsona (1984) temelji se na premisi da čovjekova vezanost i interes za životinje proizlazi iz činjenice da je ljudsko preživljavanje djelomično ovisilo o signalima životinja u okolišu koji ukazuju na sigurnost ili prijetnju. Hipoteza o biofiliji

navodi da, ako se vidi životinja u mirovanju ili u mirnom stanju, to može signalizirati sigurnost i osjećaj dobrobiti što zauzvrat može potaknuti stanje u kojem su moguće osobne promjene i ozdravljenje.

Ljubimci imaju toliko veliku ulogu u svakodnevnom životu čovjeka da postoje i stereotipi koji spajaju lik čovjeka i životinje u jedno. Lik „žene lude za mačkama“ (crazy cat lady) utjelovljuje kulturalni stereotip starije žene koja nema djecu te za kućnog ljubimca ima mnogo mačaka. Također zanimljivo je kako različite kulture imaju različite poglede na to koje životinje spadaju pod kućne ljubimce, pa dok zapadnjačke kulture jedenje pasa smatraju okrutnim i barbarskim, a kulture koje to provode smatraju neciviliziranim, istovremeno praksu uzgoja životinja u tvornicama smatraju prihvatljivim (Elder i sur., 1998, prema Tipper, 2011).

U današnjim odnosima ljubimaca i čovjeka veliku ulogu igraju i mediji kao što su Facebook ili Instagram koji su postali sastavni dio svakodnevice. Postoje mnoge internetske društvene mreže za pse, gdje vlasnici mogu napraviti profil za svog ljubimca i komunicirati s drugim profilima tog tipa. Uz ovo ulaganje vremena i emocionalnih resursa, sve su veća i ulaganja u proizvode za kućne ljubimce (Tipper, 2011). Uz to, avionska je linija pokrenuta 2008. godine u SAD-u pod nazivom Pet Airways, a koja je posvećena drugačijem pristupu prema ljubimcima. Umjesto da su smatrani prtljagom, ovdje imaju tretman putnika. Osim toga, danas vlasnici mnogo novaca mogu potrošiti na zdravstveni sustav svojih ljubimaca, a preminuli kućni ljubimci mogu biti pokopani i obilježeni na specijalnim grobljima kućnih ljubimaca (Swabe, 2005 prema Tipper, 2011).

2.3.Prava životinja danas

„Pod pravima životinja podrazumijeva se da životinje zaslužuju određeni pristup koji uključuje u sebi pitanje što je u njihovom najboljem interesu, neovisno o tome da li ih ljudi smatraju 'slatkima', da li su korisne za ljude, da li pripadaju ugroženoj vrsti ili da li bilo koji čovjek uopće mari za njih (baš kao što i čovjek ima svoja prava čak i ako nije

lijep, koristan, pa i ako ga nitko ne voli). To znači shvaćanje da životinje nisu naša svojina koju možemo koristiti - za hranu, za odjeću, za zabavu ili za eksperimentiranje (FAQ).“[1]

Zakon o zaštiti životinja[2] određuje uvjete držanja, ponašanje i odnos prema životinjama. Ovaj Zakon propisuje i područje odnosa prema kućnim ljubimcima. Tako Zakon određuje da je zabranjeno prodavati ili davati kućne ljubimce iz skloništa maloljetnim osobama na skrb ili udomljavanje. Zakonom su definirani i uvjeti držanja kućnih ljubimaca. „Kućnim ljubimcima moraju se osigurati uvjeti držanja u skladu s njihovim potrebama. Zabranjeno je držanje i postupanje s kućnim ljubimcima na način koji ugrožava zdravlje i sigurnost ljudi, posebice djece te životinja. Zabranjeno je kretanje kućnih ljubimaca na način koji ugrožava zdravlje i sigurnost ljudi i životinja. Zabranjeno je držati pse stalno vezane ili ih držati u prostorima za odvojeno držanje pasa bez omogućavanja slobodnog kretanja izvan tog prostora.“[3]

Zakon navodi i da vlasnik kućnog ljubimca mora odgovarajućim odgojem i/ili školovanjem ili drugim mjerama u odnosu na držanje i kretanje kućnog ljubimca osigurati da životinja nije opasna za okolinu. „Posjednik koji drži više od devet pasa ili mačaka starijih od šest mjeseci u svrhu udomljavanja mora udovoljiti uvjetima propisanim Zakonom.“

Zagovornici eko/biocentrizma traže da se životinjama omoguće jednaka prava kao i čovjeku. Smatraju da posjedovanje razuma i višeg oblika svijesti čime se čovjek izdvaja od ostatka životinjskog svijeta ne smatraju relevantnim kriterijem za zauzimanje posebnog statusa u odnosu na druge vrste u prirodi. S druge strane, pojedini teoretičari smatraju kako se sve treba prepustiti prirodi. Zagovornici takvog pristupa smatraju da svaka vrsta treba imati onoliko prava koliko uspije za sebe izboriti. Teoretičari koji zagovaraju antropocentrički pristup apsolutno se protive davanju ikakvih prava životinjama, odnosno zauzimaju se za zadržavanje zakonske zaštite isključivo za ljude (Bukvić- Letica, Cifrić, Tomić i Trako-Poljak, 2018).

[1] Prijatelji životinja, Životinje i njihova prava (FAQ), https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=372
[2] Zakon o zaštiti životinja, NN 102/17
[3] Isto.

2.4.Ljubimci kao članovi obitelji

Postoji različitost u načinu na koji ljudi gledaju na svoje obitelji, no 65% ljudi izvijestilo je da im je obitelj najvažnija društvena skupina u životu (McConnell, Buchanan i Lloyd, 2019). Obitelji mogu odigrati mnoge značajne uloge za ljude, ali jedna od najvažnijih funkcija sa psihološke strane je njihova sposobnost pružanja socijalne podrške.

Ljudi sve manje ljubimce gledaju kao modne dodatke ili kao stvari, a sve više kao društvo. Takva promjena u razmišljanju vidljiva je i u terminologiji koja se koristi - sve češće se koriste izrazi „skrbnik“ ili „čuvar“ umjesto „vlasnik“. (Tipper,2011)

Iako su psi i mačke najčešći kućni ljubimci, status nije ograničen samo na pripadnike određene vrste. Ukoliko se pojam “kućni ljubimac” jednostavno odnosi na omiljenu životinju, tada se svaka vrsta može smatrati jedinstvenom i “humaniziranijom” od onih koje se smatraju samo životinjama i time pripadati kućnim ljubimcima (Wilkie, 2010 prema Irvine i Cilia, 2017).

Postoji rastući globalni trend da se kućni ljubimci smatraju dijelom obitelji. Zapravo, milijuni ljudi diljem svijeta vole svoje ljubimce, uživaju u njihovom društvu, šetaju ih, igraju se s njima, pa čak i razgovaraju s njima. Mnoga istraživanja (npr: Utz, 2014; Oliva i Johnston, 2020) ukazuju na to da je privrženost kućnim ljubimcima dobra za ljudsko zdravlje, pa čak i pomaže u izgradnji zajednice.

Za Hickroda i Schmitta (1982; prema Irvine i Cilia, 2017) ključan proces u kojem životinja postaje kućni ljubimac jest kada prvi put uđe u dom vlasnika. Nakon toga slijedi davanje imena ljubimcu čime se implicira da će ljubimac imati poseban tretman (Beck i Katcher, 1996; prema Irvine i Cilia, 2017). Odnos vlasnika i ljubimca pojačavaju i znakovi vezanja kao što su uzice, ogrlice, fizički kontakt, uzajamni pogledi i prepričavanje zajedničke povijesti (Sanders, 1999,2003; prema Irvine i Cilia, 2017).

McConnell i suradnici (2017) proveli su istraživanje u kojem je većina (77%) vlasnika pasa i mačaka navela da je njihov ljubimac član obitelji kao i svi drugi. To ukazuje na činjenicu da gledanje na kućne ljubimce kao dio obitelji ima koristi za mentalno i fizičko zdravlje.

Istraživanje provedeno među djecom od 7 do 8 godina pokazalo je da su kućni ljubimci više rangirani kao izvor socijalne podrške od članova obitelji koji nisu u neposrednoj blizini (npr. tete, stričevi, bake i djedovi) (McNicholas i Collis, 2000. prema Jacobson i Chang, 2018), dok je istraživanje provedeno na 12-godišnjacima otkrilo da su djeca više zadovoljna svojim odnosima s kućnim ljubimcima nego odnosima sa svojom braćom i sestrama (Cassels i sur., 2017 prema Jacobson i Chang, 2018).

Roditelji često navode da je učenje odgovornosti glavna dobrobit posjedovanja kućnog ljubimca za djecu (Fifield & Forsyth, 1999; Grier, 1999; prema Irvine i Cilia, 2017). Iako sama odgovornost može imati intrinzičnu vrijednost, mnoga istraživanja govore da briga za kućne ljubimce pomaže djeci da nauče biti ljubazni i to primijene na odnose s drugim ljudima (Ascione, 1997; Grier, 1999; Kellert, 1984; Muldoon, Williams, & Lawrence, 2015; Muldoon, Williams, Lawrence, Lakestani, & Currie, 2009; prema Irvine i Cilia, 2017).

Poznato je da kućni ljubimci općenito poboljšavaju zdravlje i dobrobit ljudi. Na primjer, nakon iskustva društvenog odbacivanja, razmišljanje o svom kućnom ljubimcu jednako je učinkovito u uklanjanju negativnih osjećaja kao i razmišljanje o najboljem prijatelju (McConnell, Brown, Shoda i sur, 2011). Nadalje, kada se ljudi osjećaju usamljeno, smatraju da ljubimci posjeduju osobine koje ih podržavaju u društvu, poput "obzirnog" i "simpatičnog" radi jačanja društvenih veza s njima. Među ljudima koji imaju tendenciju često antropomorfizirati životinje, samo gledanje fotografija pasa i mačaka može neutralizirati negativne osjećaje koji proizlaze iz društvenog odbacivanja (Brown, Hengy i McConnell, 2016).

Veza između ljudi i životinja nije dobra samo za ljudsko zdravlje, već također može pomoći u izgradnji zajednice. Ljudi s kućnim ljubimcima često otkrivaju da aktivnosti s njihovim kućnim ljubimcem stvaraju veze s drugim ljudima. Društvene mreže koje su

razvijene na temelju zajedničke brige o dobrobiti životinja mogu dovesti do povećane interakcije među ljudima kao i aktivnosti koje uključuju kućne ljubimce (npr. klubovi za šetnju pasa).

Činjenicu da su kućni ljubimci brojnim ljudima članovi obitelji potvrđuje i sve veća skrb o kućnim ljubimcima, bilo vezana za njihovo uređenje i socijalizaciju ili u smislu skrbi kada vlasnici nisu u mogućnosti skrbiti za kućnog ljubimca (hoteli za pse).

Unatoč mnogim pozitivnim učincima koje ljubimac ima na vlasnika i unatoč tome što su ljubimci postali dio obitelji, moramo biti svjesni i da postoje i negativne strane. Rizik od ozljeda povezanih sa životinjama (npr. ugrizi pasa) posebno je zabrinjavajuć tijekom dužeg vremena provedenog kod kuće s kućnim ljubimcima i djecom, a duže vrijeme s kućnim ljubimcima može pogoršati simptome alergije ili astme. Briga o kućnim ljubimcima s problemima u ponašanju može negativno utjecati na dobrobit vlasnika. Nadalje, više vremena provedenog kod kuće također povećava rizik od obiteljskog nasilja, čija žrtva može biti kućni ljubimac (Applebaum i sur., 2020).

2.5.Utjecaj kućnih ljubimaca na čovjeka

Američko udruženje veterinarskih djelatnika (The American Veterinary Medical Association) definira odnos čovjeka i životinje kao obostrano koristan dinamični odnos koji karakteriziraju ponašanja ključna za zdravlje i dobrobit čovjeka i životinje. Istraživanja pokazuju da ljudi sa svojim kućnim ljubimcima formiraju čvrstu vezu, a iz te veze proizlaze brojne prednosti i to za životinju koja prima utočište i hranu, ali i za čovjeka. Ti se pozitivni učinci očituju u djelovanju na fizičko zdravlje, većem zadovoljstvu i općoj dobrobiti (Ombla, 2012).

Najviše je istraživanja provedeno ispitujući utjecaj pasa na mentalno, emocionalno i fizičko zdravlje čovjeka s obzirom da je pas najčešći ljubimac. Pa tako pas potiče socijalne kontakte prilikom šetnji, na taj način pomaže i u stjecanju novih prijateljstava ili stvaranja tema za razgovor. Uz to, pomaže kod anksioznosti, usamljenosti ili depresije jer se druženjem čovjeka sa psom smanjuje razina hormona stresa, a povećava razina hormona

sreće. Prednost posjedovanja psa očituje se i u emocionalnoj podršci koju vlasnik psa dobiva od svojeg ljubimca. Većina vlasnika smatra svojeg psa članom obitelji te s njime stvara intenzivne i jake veze. Poradi toga što pas ima važnu ulogu u životu čovjeka, snažan je izvor podrške jer daje bezuvjetnu ljubav i društvo, ali i osjećaj sigurnosti (Nezirević, 2019).

Kućni ljubimci pružaju veliki poticaj u socijalizaciji, pa tako kroz interakciju s ljubimcima često se povećava i interakcija s ljudima. Mugford i M'Comisky tim su povodom osmislili termin „društveno mazivo“ i na taj način pojasnili fenomen poticanja socijalizacije putem kućnih ljubimaca (Burić, 2016).

Prisutnost kućnih ljubimaca u kućanstvu može naučiti djecu vrijednim životnim lekcijama, kao što su empatija prema drugima, suočavanje s gubitkom kao što je smrt ljubimca i odgovornost prema drugim živim bićima, kao i zaštititi djecu od razvoja socijalno-emocionalnih problema, posebno djecu koja nemaju braću i sestre (Christian et al., 2020.; Purewal i sur., 2019; prema Xing i sur., 2021).

Vlasnici pasa i mačaka pokazali su nižu stopu pretilosti u usporedbi s onima koji nisu vlasnici kućnih ljubimaca ili vlasnicima drugih ljubimaca (Utz, 2013).

Psi imaju pozitivniji utjecaj na mentalno zdravlje ljudi, poput nesanice i negativnog utjecaja neizvjesnosti zaraze korona virusom, nego mačke (Xing i sur., 2021).

Druženje djeteta sa psom utječe na djetetov kognitivni razvoj. Iako je malobrojna istraživanja provedena u ovom području, sva su usmjerena na to da život s ljubimcem može olakšati usvajanje jezika i povećati verbalne vještine kod djeteta. „Pas predstavlja aktivni verbalni poticaj, kod djeteta izaziva želju za komunikacijom i služi kao slušač kojem će dijete najradije povjeriti svoju tajnu (Nezirević, 2019)“.

Istraživanje provedeno na 826 djece iz Hrvatske od 10 do 15 godina pokazalo je veću razinu empatije i prosocijalnog ponašanja među djecom s većom povezanošću sa svojim psom (Vidović 1999 prema Jacobson i Chang, 2018).

Istraživanje provedeno na mladim beskućnicima pokazalo je da su beskućnici koji imaju kućnog ljubimca prijavili manju depresiju od mladih beskućnika koji nemaju ljubimca (Rhoades i sur., 2015 prema Jacobson i Chang, 2018).

Uz svijest o raznim dobrobitima kućnih ljubimaca na vlasnika pojavila se i ideja o uključivanju životinja u razne vrste terapija. Terapija pomoću životinja alternativna je ili komplementarna vrsta terapije koja uključuje uporabu životinja u liječenju. Uvrštava se u područje intervencije potpomognute životinjama, koja obuhvaća svaku intervenciju koja uključuje životinju u terapijskom kontekstu, kao što su životinje s emocionalnom potporom, službene životinje obučene za pomoć u svakodnevnim aktivnostima i aktivnosti uz pomoć životinja Terapija pomoću životinja može se klasificirati prema vrsti životinje, ciljanoj populaciji i načinu na koji je životinja uključena u terapijski plan. Najčešće korištene vrste terapije pomoću životinja su terapija pomoću pasa i terapija pomoću konja. Cilj terapije pomoću životinja je poboljšati pacijentovo socijalno, emocionalno ili kognitivno funkcioniranje, a literatura navodi da životinje mogu biti korisne za obrazovnu i motivacijsku učinkovitost. Studije su dokumentirale neke pozitivne učinke terapije na subjektivne ljestvice samoprocjene i na objektivne fiziološke mjere poput krvnog tlaka i razine hormona (Marcus, 2013).

Danas psi sudjeluju u službenim i sportskim aktivnostima te u terapijskim aktivnostima. U današnjim društvima psi imaju brojne funkcionalne uloge, od ukrasnih do statusnih simbola, kao pomagači i pratitelji. Na primjer, rijetke pasmine često se koriste kao pokazatelji statusa. Psi vodiči za slijepe osobe i psi za gluhe osobe primjeri su kućnih ljubimaca koji se drže kao pomagači. I u suvremenom držanju kućnih ljubimaca oni mogu na sličan način biti iskaz identiteta vlasnika. Prema tome, na primjer, neobični kućni ljubimci poput štakora ili zmija mogu biti dio „alternativnog“ identiteta, mačke, pudle ili čivave mogu biti cijenjene zbog svojih „ženstvenih“ asocijacija, dok suprotno tome, njemački ovčar daje „muževne“ akontacije. Osim toga, britanski bull psi, jorkširski ili škotski terijeri mogu biti dio izražavanja regionalnog identiteta (Tipper, 2011). S obzirom na različite uloge, naši odnosi s ljubimcima su također različiti, ali neosporivo je da oni utječu na nas u emocionalnom, fizičkom i društvenom smislu.

Životinje se mogu koristiti u ustanovama kao što su zatvori, staračke domovi, mentalne ustanove i u kući. Korištene tehnike ovise o potrebama i stanju pacijenta. Psi pomagači mogu podržati određene životne aktivnosti i pomoći ljudima da se kreću izvan kuće (Beck, 1983).

Programi pomoću životinja mogu biti korisni u zatvorima za ublažavanje stresa zatvorenika i radnika. Istraživači su, međutim, počeli pronalaziti metode mjerenja učinkovitosti programa za zatvorske životinje (PAP) primjenom Propensity Score Watchinga (praćenje rezultata sklonosti). Jedna studija koja je koristila ovu metodu otkrila je da PAP-ovi pozitivno utječu na smanjenje teških ili nasilnih prekršaja. Smanjenje prekršaja može smanjiti stopu recidiva i povećati društvenu prihvatljivost bivših zatvorenika (Wormer, Kigerl i Hamilton, 2017). Odgoj i odgovornost za životinju mogu poticati empatiju, emocionalnu inteligenciju, komunikaciju i samokontrolu kod zatvorenika.

Postoji niz ciljeva programa terapija pomoću životinja koji su relevantni za djecu i mlade, uključujući poboljšane sposobnosti za stvaranje pozitivnih odnosa s drugima. Podrazumijeva se da kućni ljubimci pružaju dobrobit onima s mentalnim zdravstvenim problemima (Brooks i sur., 2018).

Terapija pomoću životinja može se koristiti kod djece s problemima mentalnog zdravlja, kao samostalni tretman ili zajedno s konvencionalnim metodama. Životinje se mogu koristiti kao metoda odvraćanja pažnje kada su u pitanju različite situacije ili bol, a također mogu pomoći u razvoju osjećaja sreće, užitka i zabave pedijatrijske populacije. One mogu pomoći u poboljšanju dječjeg raspoloženja i pojačati pozitivno ponašanje. Najčešće dobiveni rezultati istraživanja su smanjenje anksioznosti i boli unutar pedijatrijske populacije (Goddald i Gilmer, 2015). Psi su pokazali da povećavaju ugodu i smanjuju bol u pedijatrijskoj palijativnoj skrbi (Gilmer, Baudino i sur, 2016).

Različita istraživanja vezana za temu utjecaja ljubimaca na vlasnika i njihovu dobrobit imaju različite zaključke, pa tako istraživanje koje su proveli Koivusilta i Ojanlatva (2006, prema Utz, 2014) govori da su vlasnici kućnih ljubimaca zdraviji od osoba koje nemaju kućnog ljubimca. Nasuprot tome Wells (2009, prema Utz, 2014) govori da unatoč čestom

spominjanju socijalnih i mentalnih benefita koje ljubimac ima na vlasnika, ne postoje razlike u zdravlju između vlasnika ljubimaca i onih koji to nisu.

Većina istraživanja koja se bave ovom temom ne uzimaju u obzir jesu li pozitivni učinci povezani s vrstom ljubimca. Mnogi se fokusiraju na jednu vrstu kućnog ljubimca, najčešće na psa, dok drugi sve ljubimce, odnosno vlasnike ljubimaca, stavljaju u istu kategoriju. Briga koja je potrebna te dobrobiti ovise i o vrsti kućnog ljubimca. Recimo, psi zahtijevaju više kretanja vlasnika nego mačke, ptice ili gmazovi i time stvaraju poveznicu između samog ljubimca i vlastitog fizičkog zdravlja (Utz, 2014).

2.6. COVID -19 i kućni ljubimci

Veliki rast trenda udomljavanja kućnih ljubimaca uočen je početkom pandemije korona virusa. Uzimajući u obzir da je najučinkovitiji način sprječavanja širenja korona virusa izbjegavanje društvenih interakcija s ljudima izvan vlastitog kućanstva, kućni su ljubimci smatrani vrlo dobrom alternativom za ispunjenje društvenih potreba. Mnogi su pojedinci ili obitelji smatrale da je početak nove vrsta rada, rad od kuće, idealan scenarij za udomljavanje ljubimca i njegovu lakšu prilagodbu novom domu s obzirom da rad od kuće omogućava vlasniku da pruži svom ljubimcu više pažnje. Unatoč ovoj naizgled savršenoj situaciji za udomljavanje novih ljubimaca postoji opasnost od neispunjenih očekivanja vlasnika što povećava rizik od napuštanja ljubimaca i pretrpavanja skloništa za životinje (Applebaum i sur., 2020).

Druženjem vlasnika s kućnim ljubimcima oslobađaju se neurotransmiteri poput oksitocina, dopamina, prolaktina, endorfina, norepinefrina i beta feniletilamina, a dolazi i do smanjenja razine kortizola. Druženje s kućnim ljubimcima pomaže u smanjenju simptoma depresije i anksioznosti, poboljšava pamćenje, percepciju sebe i socijalne vještine (Uvnäs-Moberg i sur., 1994). Tijekom krize COVID-19 i karantene, u vrijeme kada je rizik od razvoja bolesti velik i kada je pristup resursima i dnevnim zalihama ograničen, to su prijeko potrebne dobrobiti, osobito ako ih se može postići samo kroz druženje s kućnim ljubimcima. Interakcije s tim kućnim ljubimcima, također, dovode do različitih fizioloških prednosti, te su mnoge studije i ankete izvijestile o manjem broju posjeta liječnicima, nižim troškovima povezanim sa zdravljem i boljem samopouzdanju (Beetz i sur., 2012).

Kroz kontinuiranu interakciju smanjuje se krvni tlak i broj otkucaja srca, zajedno sa smanjenjem šanse za razvoj koronarnih infekcija i bolesti. Također, pomaže u smanjenju umora kod pojedinaca i poboljšava njihovo raspoloženje. Ove životinje drže moral ljudi visokim i motiviraju ih da nastave ili traže liječenje. Također, pomažu u poboljšanju samopoimanja, a zabilježeno je i poboljšano opće zadovoljstvo životom. Ti se pojedinci tada više angažiraju u pozitivnom i poboljšavajućem ponašanju, s manje destruktivnim,

agresivnim tendencijama i samoozljeđivanjem. Sveukupna dobrobit može se iskoristiti kroz pozitivne interakcije sa životinjama (Fine, 2015).

Prevelika količina neizvjesnosti, preuveličanih činjenica i lažnih informacija i korona virusu na društvenim mrežama i u medijima općenito izaziva paniku koja može dovesti do ekstremnog ponašanja poput samoubojstva (Goyal i sur, 2020 prema Xing i sur, 2021). Zbog smanjenja socijalnih interakcija licem u lice radi socijalne distance vrlo je važno istražiti ulogu naših odnosa sa životinjama koje nam pružaju socijalnu podršku.

Grajfoner i suradnici (2021) u svom su istraživanju u kojem su istraživali utjecaj ljubimaca na mentalno zdravlje i opće dobro za vrijeme karantene došli do zaključka da su suočavanje sa samoučinkovitošću, mentalno stanje i pozitivne emocije bili značajno viši kod vlasnika kućnih ljubimaca nego kod onih koji nisu billi vlasnici ljubimaca. Rezultati su pokazali da je samoučinkovitost, koja određuje sposobnost pojedinca da se učinkovito nosi s izazovima, bila značajno viša kod vlasnika kućnih ljubimaca.

Istraživanje koje se bavilo utjecajem korona virusa na mentalno zdravlje i dobrobit vlasnika kućnih ljubimaca u Ujedinjenom Kraljevstvu objavila je da posjedovanje kućnih ljubimaca može povećati fizičku aktivnost tijekom društvene izolacije, što posljedično može doprinijeti dobrobiti osobe i pozitivnijim emocijama (Shoesmith i sur, 2021 prema Grajfoner i sur, 2021). Isto je istraživanje potvrdilo da kućni ljubimci mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje zbog socijalne podrške koju pružaju te na taj način ublažiti učinak stresa koji može izazvati tjeskobu i negativne emocije.

Adolescencija je razvojno razdoblje obilježeno značajnim društvenim razvojem, a odnosi s vršnjacima ključna su komponenta načina na koji mladi pristupaju socijalnoj podršci (Frey i Röthlisberger, 1996 prema Mueller i sur, 2021). Čak i izvan konteksta pandemije, osobe mlađe od 25 godina pokazuju višu razinu usamljenosti od mnogih drugih dobnih skupina, a više vremena provedenog u društvu ključna je komponenta protiv usamljenosti (Victor i Yang, 2012 prema Mueller i sur, 2021). Stoga, usamljenost i povezani stresori značajna su briga adolescenata tijekom karantene i zatvaranja zajednica zbog ograničenja kretanja.

Nedostatak pristupa vršnjacima može izložiti mlade riziku lošeg utjecaja na mentalno zdravlje u ionako stresnom razdoblju (Ferget i sur., 2020 prema Mueller i sur, 2021).

Mueller i suradnici (2021) u svom istraživanju prikazuju rezultate koji nisu potvrdili pozitivne učinke interakcije ljudi i životinja na usamljenost adolescenata tijekom pandemije korona virusa. Međutim, rezultati ukazuju na složenost u odnosima između posjedovanja kućnog ljubimca, privrženosti, usamljenosti i suočavanja sa stresom, te sugeriraju da u tim odnosima može postojati razlika između vlasnika pasa i onih koji nemaju psa.

Nasuprot tome, autorice Oliva i Johnston (2020) u svom istraživanju, u kojem su sudjelovali ispitanici iz Australije, navode da je posjedovanje kućnog ljubimca ispitanicima olakšalo izolaciju, smanjilo usamljenost i/ili povećalo druženja. Nadalje, govore da su ljubimci uslijed karantene dobivali više pažnje i druženja.

2.6.1. Negativni učinci ljubimaca na čovjeka tijekom covid 19 pandemije

Za vrijeme karantene u životu vlasnika ljubimaca pojavile su se nove brige, o kojima do tada nisu promišljali. Među vlasnicima ljubimaca pojavljuje se veća sumnja prema mogućnosti zaraze korona virusom zbog same prisutnosti ljubimaca u kućanstvu iako ne postoje dokazi da mačke i psi mogu prenijeti korona virus na čovjeka (Almendros & Gascoigne, 2020; Li, 2020; prema Xing i sur., 2021).

Još jedno istraživanje koje se bavi posjedovanjem kućnog ljubimca i mentalnim zdravljem tijekom korona virus pandemije pokazuje negativan utjecaj jednog na drugo. Rezultati tog istraživanja sugeriraju da je posjedovanje mačke ili psa povezano sa smanjenim zadovoljstvom života, što je možda rezultat povećanog pritiska u situaciji karantene. Phillipou i suradnici smatraju da su stroga ograničenja kretanja možda poremetila redovne rutine kako kućnih ljubimaca, tako i vlasnika, čime se smanjuje kvaliteta života. U ovom su istraživanju vlasnici ljubimaca prijavili jedinstvene poteškoće tijekom korona virus pandemije koje su bile povezane s promjenama u svakodnevnom životu, uključujući zabrinutost u vezi zadovoljavanja društvenih i bihevioralnih potreba kućnih ljubimaca (Phillipou i sur., 2021). Također, isto istraživanje nije pokazalo utjecaj posjedovanja

kućnog ljubimca na osjećaj usamljenosti, što pokazuje suprotne rezultate od većine drugih istraživanja koja se bave ovom temom.

S obzirom na paniku koja se širila početkom pandemije uzrokovanu neznanjem i novom situacijom s kojom se do sada nismo susretali mnogi su ljudi obavljali velike kupovine i stvarali zalihe u svojim domovima. Tako su određene stvari nestajale s polica dućana, pa se time stvorila briga vlasnika ljubimaca hoće li ponestati hrane, lijekova i ostalih potrebnih stvari za njihove ljubimce, uz to, mnoge su se poslovnice privremeno zatvorile. Osim toga, prisutan je bio i strah od zaraze jer mnogi vlasnici ljubimaca nisu znali gdje bi odveli svog ljubimca u slučaju da oni završe u bolnici. Zabrana kretanja onemogućila je posjete psećim parkovima (Applebaum i sur, 2021).

Pandemija COVID-19 može pogoršati probleme s kućnim ljubimcima iz nekoliko razloga. Budući da mnogi vlasnici nastavljaju raditi od kuće kako bi ublažili širenje virusa, kućni ljubimci mogu biti smetnja, osobito u slučaju psa koji laje. Kućni ljubimci mogu pokazati nove probleme u ponašanju kako se njihovi rasporedi i rutine mijenjaju, osobito kada se vlasnici vrate raditi u urede. Mnoge uslužne djelatnosti koje se bave kućnim ljubimcima promijenile su se ili su nedostupne zbog opasnosti od širenja bolesti, pa ublažavanje problematičnog ponašanja može postati veći izazov. Zbog krize deložacije u kombinaciji s tekućom financijskom krizom i široko rasprostranjenom nezaposlenošću, vlasnici kućnih ljubimaca možda neće imati izbora nego se odvojiti od svojih ljubimaca ako više ne mogu priuštiti brigu o njima (Applebaum, 2020).

DeGue i DiLillo (2009, prema DeGue, 2011) proveli su istraživanje koje je pokazalo da ispitanici koji su se u povijesti susreli s nekim oblikom zlostavljanja (fizičkim, seksualnim ili emotivnim) češće izvještavaju sudjelovanju ili svjedočenju zlostavljanja životinja od onih koji nisu doživjeli nikakav oblik zlostavljanja u obitelji.

Mnogi autori kao što su Currie (2005) te Duncan, Thomas i Miller (2005, prema DeGue, 2011) u svojim su istraživanjima došli do zaključka da će osobe koje su u svom djetinjstvu bile zlostavljanje iskazati veći interes za zlostavljanje drugih i životinja kasnije u svom

životu. Ovakva istraživanja trebaju uvelike skrenuti pažnju na odnose vlasnika i ljubimaca za vrijeme pandemije, kada mnogo više vremena provode u svojim domovima.

III. METODOLOGIJA EMPIRIJSKE ANALIZE

3.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jest proučiti postoje li razlike u posljedicama pandemije COVID-19 pandemije s obzirom na posjedovanje kućnog ljubimca.

3.2.Problemi istraživanja

Problemi istraživanja su negativni učinci pandemije COVID-19, količina vremena i razina privrženost kućnom ljubimcu te njezin utjecaj na posljedice pandemije. Također, ispituje se i odnos s članovima obitelji te sklonost rizičnim ponašanjima s obzirom na posjedovanje kućnog ljubimca.

3.3.Hipoteze

Hipoteze postavljene na temelju cilja i problema istraživanja su:

H1: Posjedovanje kućnog ljubimca ima zaštitni učinak na ispitanike u odnosu na posljedice koronavirusa.

H2: Ispitanici koji imaju kućnog ljubimca izvještavaju o manjoj usamljenosti uzrokovanoj smanjenim socijalnim kontaktom za vrijeme pandemije koronavirusa.

H3: Očekuje se da će ispitanici koji imaju kućnog ljubimca pokazati manju sklonost rizičnim ponašanjima u odnosu na ispitanike koji nemaju kućnog ljubimca.

3.4.Uzorak

S obzirom na cilj istraživanja, ograničenja ispitanika koja mogu sudjelovati u istraživanju nisu bila velika, no očekivana je veća uključenost žena. Ukupan broj ispitanika jest 593, od

čega 537 odnosno 90,6% žena, a 56 muškaraca što čini 9,4% ispitanika. Dob ispitanika varira od 15 godina na više, pri čemu 32 ispitanika imaju 15-18 godina što čini 5,4% ukupnog broja, 108 ispitanika spadaju u dobnu skupinu 19-24 godine što čini 18,2% te najveći broj, čak 453 ispitanika, odnosno 76,4% imaju 25 ili više godina. Što se naobrazbe tiče najveći broj ispitanika navelo je srednju stručnu spremu, njih 49,9% (N=296). Višu stručnu spremu navelo je 23,6% ispitanika (N=140), dok je nešto manje ispitanika završilo višu školsku spremu, njih 19,2% (N=114). Završenu osnovnu školu 5,7% ispitanika (N=34), a nezavršenu njih 1,5% (N=9). Na pitanje radnog statusa najveći broj ispitanika odgovorilo je da su zaposleni, njih 66,7% (N=395). Idući najzastupljeniji odgovor u 12,5% slučajeva bio je student (N=74). Nezaposleno je 8,1% ispitanika (N=48), umirovljeno 6,6% (N=39), a 5,4% ispitanika su činili učenici (N=32). Ostali dio ispitanika čine odgovori: roditelj odgajatelj, domaćica, čuvanje trudnoće, dok jedna osoba istovremeno studira i radi na puno radno vrijeme.

3.5.Instrument istraživanja

Za prikupljanje podataka korištena je kvantitativna metoda, odnosno anketni upitnik izrađen u Google obrascima. Sastojao se od 40 pitanja, od kojih su sva imala ponuđene odgovore. Pitanja su bila podijeljena u sedam skupina, a na četvrtu skupinu pitanja odgovarali su samo ispitanici koji posjeduju kućnog ljubimca, dok su na petu skupinu pitanja odgovarali samo ispitanici koji ne posjeduju kućnog ljubimca. Te skupine daju slobodu uspoređivanja te sagledavanja utjecaja raznih čimbenika na odnos s kućnim ljubimcem i privrženost istom.

U prvoj se skupini pitanja nalaze opće pitanja koja nam pokazuju demografiju ispitanika. Ispitanici su trebali odgovoriti jesu li muškog ili ženskog spola, odabrati jednu od ponuđenih opcija dobi (manje od 10 godine, 11-14 godina, 15-18 godina, 19-24 godine te 25 ili više godina), označiti kakav im je radni status (učenik, student, zaposlen, nezaposlen, umirovljenik i opcija “ostalo”), a zadnje pitanje u ovoj skupini odnosilo se na razinu naobrazbe pri čemu su ponuđeni odgovori bili NKV, KV, SSS, VŠS te VSS, mr.sc, dr.sc uz objašnjenje svake kratice.

Iduća skupina pitanja obuhvaćala je vrijeme trajanje pandemije korona virusa te se također odnosila na sve sudionike. Cilj ove skupine pitanja bio je uviđanje utjecaja pandemije na ispitanike te je li taj utjecaj pozitivan ili negativan. Na svih osam pitanja ispitanici su trebali odgovoriti pomoću "Likertove" skale pri čemu 1 označava "uopće se ne slažem", 2= "donekle se ne slažem", 3= "niti se slažem, niti se ne slažem", 4= "donekle se slažem" i 5= "u potpunosti se slažem"

1. Teško prihvaćam promjenu rutine.
2. Pandemija korona virusa promijenila mi je svakodnevnu rutinu.
3. Zbog pandemije rjeđe sam u doticaju s ljudima.
4. Od početka pandemije osjećam se usamljenije nego prije.
5. Zbog pandemije imam više slobodnog vremena.
6. Većinu slobodnog vremena provodim produktivno.
7. Od početka pandemije teže se nosim sa stresnim situacijama.
8. Smatram da pandemija loše utječe na moje mentalno zdravlje.

Sljedeća skupina pitanja sastojala se od samo dva pitanja, pri čemu na drugo ispitanici koji nemaju kućnog ljubimca nisu trebali dati odgovor. Prvo je pitanje glasilo "Imate li kućnog ljubimca?", a ponuđeni odgovor bio je DA ili NE, a iduće pitanje glasilo je "Ukoliko je odgovor da, kojeg?" te su osim ponuđenih odgovora: psa, mačku, ribicu, hrčka ili zamorca i papigu ili neku drugu pticu, ispitanici imali opciju "ostalo" gdje su upisivali ostale kućne ljubimce.

Četvrta skupina pitanja bila je predviđena samo za ispitanike koji imaju kućnog ljubimca. Također su odgovori bili ponuđeni Likertovom skalom istih odgovora kao u drugoj skupini pitanja, dakle 1= uopće se ne slažem do 5= u potpunosti se slažem.

1. Mnogo slobodnog vremena provodim s kućnim ljubimcem.
2. Moj kućni ljubimac i ja vrlo smo bliski.
3. Svog kućnog ljubimca smatram članom obitelji.
4. Moj me kućni ljubimac usrećuje.
5. Smatram da mi kućni ljubimac poboljšava kvalitetu života.

6. Uz kućnog se ljubimca osjećam manje usamljeno.
7. Svog kućnog ljubimca smatram prijateljem.
8. Kućni ljubimac pozitivno utječe na moje raspoloženje.
9. Lakše sam se prilagodio/la promjeni rutine uzrokovane pandemijom zbog prisustva kućnog ljubimca.
10. Tijekom pandemije više sam vremena provodio/la s kućnim ljubimcem nego prije.
11. Zbog kućnog ljubimca češće izlazim iz kuće i družim se.

Nasuprot ovom odjeljku, pitanja nakon bila su predviđena samo za ispitanike koji nemaju kućnog ljubimca,a Likertova skala bila je ista.

1. Kada bih imao/la kućnog ljubimca, smatram da bih lakše podnio/podnijela promjene u rutini uzrokovane pandemijom.
2. Kada bih imao/la kućnog ljubimca, smatram da bih češće išao/la u šetnju.
3. Kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bi on pozitivno utjecao na moje raspoloženje.
4. Kada bih imao/la kućnog ljubimca manje bih se osjećao/la usamljeno.
5. Kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bih slobodno vrijeme koristio/la produktivnije.

Sljedeća skupina pitanja odnosila se na rizična ponašanja, a svi su ispitanici bili obavezni dati odgovor. Likertova skala bila je nešto drugačija, pa je 1=”nikad”, 2=”rijetko (1-2 puta godišnje)”, 3= “ponekad (1-2 puta mjesečno)”, 4=”često (1-2 puta tjedno)” i 5=”uvijek (svaki dan)”.

Pitanje je glasilo “Koliko često činite sljedeće:

1. Konzumiram alkohol
2. Konzumiram cigarete
3. Konzumiram lakše i teže droge
4. Konzumiram tablete (za smirenje, za bolji san, protiv stresa itd)
5. Neredovito se hranim, izbjegavam hranu ili povraćam

6. Imam problema s kriminalom.”

Zadnja skupina istražuje odnose ispitanika s članovima obitelji. Odgovor na ova pitanja bio je obavezan. Na ova su pitanja ispitanici odgovarali putem Likertove skale 1=”uopće se ne slažem” do 5= “u potpunosti se slažem”.

1. Imam dobre odnose s članovima svoje obitelji.
2. U svojoj se obitelji osjećam ugodno.
3. Moja obitelj pruža mi podršku i sigurnost.

Zadnje dvije skupine pitanja pokazuju nam postoji li korelacija imanja kućnog ljubimca i pozitivnijih odnosa u obitelji odnosno manje sklonosti rizičnom ponašanju.

3.6. Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno putem ankete napravljene preko platforme Google obrasci u listopadu 2021. godine za vrijeme pandemije koronavirusa. Prikupljanje podataka trajalo je tri dana, a ispitanici su ju ispunjavali putem vlastitih mobitela i računala jer je taj način bio najsigurniji s obzirom na mogućnost širenja zaraze socijalnim kontaktom. Očekivani broj ispitanika bio je 150-200, no s obzirom da je anketa postavljena i na društvenu mrežu Facebook, taj broj se znatno povećao te je sudjelovalo čak 593 ispitanika. Ispitanicima su dane upute za ispunjavanju ankete, informirani su o anonimnosti, a zatim ih se zamolilo na potpunu iskrenost pri odgovaranju. Osim toga, prije svake skupine pitanja postavljene su kratke upute u kojima je definirana “Likertova skala”, ukoliko je ona bila način davanja odgovora i informacije o obavezi odgovaranja na određenu skupinu pitanja. Prikupljeni podaci prebačeni su u Microsoft Excel tablicu te je pomoću tortnih grafikona praćena učestalost pojedinih odgovora. S obzirom da ispitanici nisu postavljali dodatna pitanja ili kritike, možemo pretpostaviti da su upute i pitanja bila jasno napisana.

IV. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

4.1. Rezultati istraživanja

U ovom su istraživanju u najvećoj mjeri sudjelovale žene, što je vidljivo u Tablici 1.

Tablica 1 Spol ispitanika

SPOL ISPITANIKA	**N**	**%**
Muško	56	9,4
Žensko	537	90,6

Tablica 2 prikazuje dob ispitanika te možemo vidjeti da najveći broj ispitanika ima 25 ili više godina. Dob ispitanika je važna je varijabla koju čemo koristiti kako bismo usporedili stavove ispitanika koji su mlađi od 25 godina i onih koji imaju 25 godina ili su stariji.

Tablica 2 Dob ispitanika

DOB ISPITANIKA	**N**	**%**
Manje od 10	0	0
11-14	0	0
15-18	32	5,4
19-24	108	18,2
25 ili više	453	76,4

Prilikom ispitivanja radnog statusa ispitanika, rezultati su pokazali da je najveći broj ispitanika u ovom istraživanju zaposleno (66,1%), a nakon toga slijede studenti (12,5%) (Tablica 3).

Tablica 3 Radni status ispitanika

RADNI STATUS	N	%
Učenik	32	5,4
Student	74	12,5
Zaposlen	395	66,1
Nezaposlen	48	8,1
Umirovljenik	39	6,6
Ostalo	5	1,3

Tablica 4 Razina obrazovanja ispitanika

RAZINA OBRAZOVANJA	N	%
NKV	9	1,5
KV	34	5,7
SSS	296	49,9
VŠS	114	19,2
VSS	140	23,6

6

Nakon ispitivanja sociodemografskih karakteristika ispitanika, slijede pitanja koja se odnose na pandemiju koronavirusa (Tablica 5). Na ova je pitanja, kao i na pitanja o sociodemografskim karakteristikama, bilo obavezno odgovoriti, stoga je analizirano svih 593 odgovora. Važno je napomenuti da Likertova skala u ovom slučaju označava: "1 – uopće se ne slažem", "2 – djelomično se ne slažem", "3 – niti se slažem, niti se ne slažem", "4 – djelomično se slažem", "5 – u potpunosti se slažem".

Možemo vidjeti da je pandemija koronavirusa imala utjecaj na svakodnevnu rutinu ispitanika, jer je na to pitanje velik broj ispitanika odgovorio potvrdno (47,9%). Osim toga,

zanimljivo je uočiti da rezultati pokazuju da su ispitanici zbog pandemije rjeđe u doticaju s ljudima, ali, unatoč tome, ne osjećaju se usamljenije nego prije (Tablica 5).

Tablica 5 Prikaz odgovora na pitanja koja se odnose na pandemiju koronavirusa

TVRDNJA	**%**				
	1	**2**	**3**	**4**	**5**
1.Teško prihvaćam promjenu rutine	13,3	13,2	35,9	27,7	9,9
2. Pandemija koronavirusa promijenila mi je svakodnevnu rutinu	12,3	16,7	23,1	25,3	22,6
3.Zbog pandemije rjeđe sam u doticaju s ljudima	14,5	18,9	21,2	23,1	22,3
4.Od početka pandemije osjećam se usamljenije nego prije	36,3	21,9	19,2	11,1	11,5
5.Zbog pandemije imam više slobodnog vremena	29,2	15,7	25,5	16,7	13
6.Većinu slobodnog vremena provodim produktivno	6,6	12	32,4	28,3	20,7
7.Od početka pandemije teže se nosim sa stresnim situacijama	31,4	21,6	21,4	14,5	11,1
8.Smatram da pandemija loše utječe na moje mentalno zdravlje	28,5	16,4	18,5	17,4	19,2

Zanimljivo je uočiti kako izdvojeni uzorak ispitanika u dobnoj skupini mlađoj od 25 godina također najviše odgovara "niti se slažem, niti se ne slažem" na tvrdnju "Teško prihvaćam promjenu rutine", no zastupljenost potvrdnih odgovora – donekle se slažem i u potpunosti se slažem veća je nego u analizi ukupnog broja ispitanika. Čak 43,6% ispitanika te dobne skupine smatra da teško prihvaća promjenu rutine, dok se s tom izjavom ne slaže samo 21,5% ispitanika iste dobne skupine. Možemo zaključiti da ispitanici mlađi od 25 godina teže prihvaćaju promjenu rutine u usporedbi s ispitanicima koji imaju 25 ili više godina.

Tablica 6 Usporedba odgovora na pitanje "Teško prihvaćam promjenu rutine" prema dobi ispitanika

DOB ISPITANIKA	**%**				
	1	**2**	**3**	**4**	**5**
Manje od 25	8,6	12,9	35	32,9	10,7

25 ili više	14,8	13,2	36,2	26	9,7

Usporedbom dobi ispitanika možemo vidjeti da ispitanici mlađi od 25 godina smatraju da pandemija koronavirusa lošije utječe na njih u stresnim situacijama nego što to misle ispitanici koji imaju 25 godina ili su stariji. Unatoč tome što u oba slučaja prevladavaju odgovori 1 (uopće se ne slažem) i 2 (djelomično se ne slažem), vidimo veliku razliku u zastupljenosti tih odgovora. Najveća je razlika vidljiva u odgovoru uopće se ne slažem pri čemu je tako odgovorilo 20,7% mlađih ispitanika, dok je starijih odgovorilo 34,7%. Uz to, velika je razlika vidljiva i u zastupljenosti odgovora djelomično se slažem. Tako je odgovorilo 21,4% mlađih, a 12,4% starijih ispitanika (Tablica 7).

Tablica 7 Usporedba odgovora na pitanje "Od početka pandemije teže se nosim sa stresnim situacijama" prema dobi ispitanika

DOB ISPITANIKA	**%**				
	1	**2**	**3**	**4**	**5**
Manje od 25	20,7	22,1	22,9	21,4	12,9
25 ili više	34,7	21,4	21	12,4	10,6

Prilikom usporedbe odgovora na pitanje "Smatram da pandemija loše utječe na moje mentalno zdravlje" prema dobi ispitanika (mlađih od 25 godina i onih koji imaju 25 ili više godina) možemo primijetiti da među mlađim ispitanicima prevladava potvrdni odgovor, dok se stariji ispitanici ne slažu s tom izjavom. Najveća je razlika vidljiva u odgovoru "u potpunosti se slažem" gdje je 24,3% mlađih ispitanika tako odgovorilo, a samo 15,9% starijih ispitanika te u odgovoru "uopće se ne slažem" pri čemu je 20% mlađih ispitanika tako odgovorilo, a čak 31,1% starijih ispitanika (Tablica 8).

Tablica 8 Usporedba odgovora na pitanje "Smatram da pandemija loše utječe na moje mentalno zdravlje" prema dobi ispitanika

DOB ISPITANIKA	%				
	1	2	3	4	5
Manje od 25	20	16,4	17,1	22,1	24,3
25 ili više	31,1	16,3	19	17,7	15,9

U ovom je istraživanju sudjelovalo čak 528 ispitanika koji imaju kućnog ljubimca, a samo 65 ispitanika koji ne posjeduju kućnog ljubimca (Tablica 9). Ovakva razlika može stvarati teškoće u usporedbi rezultata i zaključivanju o razlici utjecaja kućnih ljubimaca na negativne učinke pandemije koronavirusa. Ukoliko bi broj ispitanika koji imaju kućnog ljubimca i onih koji ga nemaju bio jednak ili sličan, usporedba bi rezultata bila vjerodostojnija.

Tablica 9 Prikaz odgovora ispitanika na pitanja "Imate li kućnog ljubimca"

IMATE LI KUĆNOG LJUBIMCA	N	%
DA	528	89
NE	65	11

Kako je bilo očekivano, najzastupljeniji kućni ljubimac među ispitanicima ovog istraživanja jest pas (80,1%). Nakon njega slijedi mačka, no s velikom razlikom u postotku zastupljenosti. Ostali ljubimci koje su ispitanici naveli su ribica, papige ili neke druge ptice, hrčak, zamorac, kunić, kornjača, zec, iguana, puž, patke i konj. Osim toga, česta je pojava da ispitanici imaju više od jednog kućnog ljubimca, dok jedan od ispitanika ima njih čak 18. Od 528 ispitanika, njih se 40 izjasnilo da imaju više od jednog kućnog ljubimca, što čini 8% ispitanika koji imaju ljubimca, no smatram da je broj u realnosti ipak veći dok su neki ispitanici označili jedan od ponuđenih odgovora te nisu uočili mogućnost upisivanja većeg broja ljubimaca pod opciju "ostalo" (Tablica 10).

Tablica 10 Prikaz zastupljenosti određene vrste kućnog ljubimca među ispitanicima

VRSTA KUĆNOG LJUBIMCA	N	%
Pas	422	80,1
Mačka	48	9,1
Ostalo ili više ljubimaca	40	10,8

Tablica 11 prikazuje odgovore na pitanja koja se odnose na ispitanike koji posjeduju kućnog ljubimca. Na ovo pitanje ispitanici koji ne posjeduju kućnog ljubimca nisu trebali odgovarati. Prilikom analize odgovora, filtrirani su samo odgovori ispitanika koji su na pitanje "Imate li kućnog ljubimca" odgovorili "da" (Tablica 9). Možemo uočiti da na sva pitanja prevladavaju potvrdni odgovori zbog čega možemo zaključiti kako su vlasnici kućnih ljubimaca često vrlo emotivno vezani za svoje ljubimce. Zbog takve emotivne povezanosti često se na gubitak ljubimca referiramo kao na gubitak člana obitelji. To potvrđuju i rezultati ankete ovog istraživanja. Čak 94,4% ispitanika u potpunosti se slaže da ga njegov kućni ljubimac usrećuje, a čak 93,8% ispitanika svog ljubimca smatra članom obitelji, pri čemu možemo vidjeti veliku važnost koju kućni ljubimci pružaju svojim vlasnicima u suvremenom društvu.

Tablica 11 Prikaz odgovora na pitanja koja se odnose na ispitanike koji posjeduju kućnog ljubimca

TVRDNJA	%				
	1	2	3	4	5
1.Mnogo slobodnog vremena provodim s kućnim ljubimcem	1,3	2,6	10,1	26,8	59,2
2. Moj kućni ljubimac i ja vrlo smo bliski	0,8	0,9	3,6	11,1	83,7
3.Svog kućnog ljubimca smatram članom obitelji	0,4	0,8	1,1	3,9	93,8
4.Moj me kućni ljubimac usrećuje	0,4	0,4	1,1	3,2	94,9
5.Smatram da mi kućni ljubimac poboljšava kvalitetu života	0,4	0,4	1,9	7,5	89,5

6.Uz kućnog se ljubimca osjećam manje usamljeno	1,9	0,9	5,1	8,1	84
7.Svog kućnog ljubimca smatram prijateljem	1,5	0,5	4,9	7,3	85,8
8.Kućni ljubimac pozitivno utječe na moje raspoloženje	0,4	0,4	1,9	7,1	90,3
9.Lakše sam se prilagodio/la promjeni rutine uzrokovane pandemijom zbog prisustva kućnog ljubimca	7,3	4,9	13,9	15	59
10.Tijekom pandemije više sam vremena provodio/la s kućnim ljubimcem nego prije	9,9	5,6	17,3	14,4	52,7
11.Zbog kućnog ljubimca češće izlazim iz kuće i družim se	10,3	7,7	19,7	14,8	47,6

Idućih se nekoliko pitanja odnosi samo na ispitanike koji nemaju kućnog ljubimca (Tablica 12), no kao i u prethodnom slučaju, i ovdje je došlo do poteškoća u razumijevanju zadatka pa su tako neki ispitanici koji imaju kućnog ljubimca odgovarali i na iduća pitanja. Također, i ovdje su odgovori tih ispitanika eliminirani stoga su prikazani rezultati valjani. Osim toga, ovdje se pojavio problem da čak sedam ispitanika koji nemaju kućnog ljubimca nisu uopće odgovorili na ovu grupaciju pitanja koja je predviđena upravo za ispitanike s tom karakteristikom. Prema tome, prikazani rezultati analizirani su na temelju 58 ispitanika koji nemaju kućnog ljubimca.

Kao i u tablici 11, na pitanja koja se odnose na ispitanike koji posjeduju kućnog ljubimca prevladavaju potvrdni odgovori. Najzastupljeniji odgovor u cijeloj tablici odnosi se na pitanje "Kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bi on pozitivno utjecao na moje raspoloženje" te je na to pitanje čak 75,1% ispitanika odgovorilo da se u potpunosti slažu. Usporedno s time, na pitanje "Kućni ljubimac pozitivno utječe na moje raspoloženje" koje se odnosi na vlasnike kućnih ljubimaca, čak je 90,3% ispitanika odgovorilo potvrdno (Tablica 11). Nakon toga, čak 66,9% ispitanika u potpunosti se slaže s tvrdnjom "Kada bih imao/la kućnog ljubimca manje bih se osjećao/la usamljeno".

Tablica 12 Prikaz odgovora na pitanja koja se odnose na ispitanike koji ne posjeduju kućnog ljubimca

TVRDNJA	**%**				
	1	**2**	**3**	**4**	**5**

1. Kada bih imao/la kućnog ljubimca, smatram da bih lakše podnio/la promjene u rutini uzrokovane pandemijom.	8,5	8,5	17,6	16,5	48,9
2. Kada bih imao/la kućnog ljubimca, smatram da bih češće išao/la u šetnju.	8,8	2,3	11,1	14	63,7
3. Kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bi on pozitivno utjecao na moje raspoloženje	3,6	2,4	5,3	13,6	75,1
4.Kada bih imao/la kućnog ljubimca manje bih se osjećao/la usamljeno.	5,3	5,9	10,1	11,8	66,9
5. Kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bih slobodno vrijeme koristio/la produktivnije.	8,9	10,1	11,3	13,7	56

Iduća tablica, Tablica 13, prikazuje odgovore na pitanja koja se odnose na rizična ponašanja ispitanika. U ovom je slučaju Likertova skala nešto drugačija, pa je 1 - ”nikad”, 2 - ”rijetko (1-2 puta godišnje)”, 3 - “ponekad (1-2 puta mjesečno)”, 4 - ”često (1-2 puta tjedno)” i 5 - ”uvijek (svaki dan)” kako bi ispitanici mogli dati što relevantniji odgovor.

Dok su se često najzastupljeniji odgovori u prethodnim tablicama nalazili u zadnjem stupcu “5”, u ovoj je tablici situacija drugačija, pa se najzastupljeniji odgovori nalaze u prvom stupcu koji označava odgovor “nikad”. Prema toma, čak je 99,8% ispitanika odgovorilo da nikada nisu imali problema s kriminalom. Konzumacija alkohola i cigareta dva su rizična ponašanja koja su najviše zastupljena među ispitanicima, ali i najprihvaćenija u suvremenom društvu.

Tablica 13 Prikaz odgovora na pitanja koja se odnose na rizična ponašanja

KOLIKO ČESTO ČINITE SLJEDEĆE:	**%**				
	nikad	**rijetko**	**ponekad**	**često**	**uvijek**
1.Konzumiram alkohol	21,8	43,8	29,3	4,6	0,5
2. Konzumiram cigarete	47,7	8,1	15,2	14	15
3.Konzumiram lakše i teže droge	90,6	5,4	2.9	1	0,02
4.Konzumiram tablete (za smirenje, za bolji san, protiv stresa itd.)	68,6	21,2	7,9	1	1,3
5.Neredovito se hranim, izbjegavam hranu ili povraćam	70,2	16,2	10,8	2	0,8
6.Imam problema s kriminalom	99,8	0	0	0	0,2

Prilikom usporedbe rizičnih ponašanja, konzumacije alkohola i konzumacije cigareta, prema posjedovanju kućnog ljubimca, možemo primijetiti da vlasnici kućnih ljubimaca rjeđe konzumiraju alkohol. Čak 68,6% ispitanika koji imaju kućnog ljubimca alkohol konzumira rijetko ili nikad, dok to isto čini 41,6% ispitanika koji nemaju kućnog ljubimca, što čini značajnu razliku (Tablica 14). Nasuprot tome, cigarete nikad ili rijetko konzumira 55,8% ispitanika koji imaju kućnog ljubimca, a 55,4% ispitanika koji nemaju kućnog ljubimca što je gotovo jednaka zastupljenost odgovora (Tablica, 15).

Tablica 14 Usporedba odgovora na tvrdnju "Konzumiram alkohol" na temelju posjedovanja kućnog ljubimca

POSJEDOVANJE KUĆNOG LJUBIMCA	**%**				
	nikad	**rijetko**	**ponekad**	**često**	**uvijek**
DA	23,7	44,9	23,7	3,8	3,9
NE	6,2	35,4	46,2	10,8	1,5

Tablica 15 Usporedba odgovora na tvrdnju " Konzumiram cigarete" na temelju posjedovanja kućnog ljubimca

POSJEDOVANJE KUĆNOG LJUBIMCA	**%**				
	nikad	**rijetko**	**ponekad**	**često**	**uvijek**
DA	47,5	8,3	14,4	14,8	15
NE	49,2	6,2	21,5	7,7	15,4

Na pitanja koja se tiču odnosa ispitanika s njihovim obiteljima prevladavaju pozitivni odgovoru (Tablica 16). Likertova skala označava tvrdnje od 1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem. Najzastupljeniji odgovor je odgovor "u potpunosti se slažem" koji se odnosi na pitanje "Moja obitelj pruža mi podršku i sigurnost".

Tablica 16 Prikaz odgovora na pitanja koja se tiču odnosa s obitelji

TVRDNJA	**%**				
	1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. Imam dobre odnose s članovima svoje obitelji.	0,5	2,4	9,4	24,6	63,1
2. U svojoj se obitelji osjećam ugodno.	1,4	1,9	8,4	19,7	68,6
3. Moja obitelj pruža mi podršku i sigurnost.	0,8	3,2	8,8	16,4	70,8

Unatoč tome što ispitanici koji ne posjeduju kućnog ljubimca ni na jedno od pitanja vezanih za odnose s obitelji nisu odgovorili s "uopće se ne slažem", rezultati su vrlo slični te ne možemo izvući zaključak utječu li kućni ljubimci na stavove ispitanika o odnosima s obitelji. U obzir moramo uzeti da se na ova pitanja odgovori bili obavezni, pa prema tome vrlo je velika razlika u broju ispitanika koji imaju kućnog ljubimca i onih koji nemaju (Tablica 17, Tablica 18, Tablica 19). Ukoliko bi broj ispitanika bio približno isti, možda bismo mogli uočiti veće razlike i donijeti zaključak.

Tablica 17 Usporedba odgovora na pitanje "Imam dobre odnose s članovima svoje obitelji" na temelju posjedovanja kućnog ljubimca

POSJEDOVANJE KUĆNOG LJUBIMCA	**%**				
	1	**2**	**3**	**4**	**5**
DA	0,5	2,5	9,1	24,1	63,8
NE	0	1,5	12,3	29,2	56,9

Tablica 18 Usporedba odgovora na pitanje "U svojoj se obitelji osjećam ugodno" na temelju posjedovanja kućnog ljubimca

POSJEDOVANJE KUĆNOG LJUBIMCA	**%**				
	nikad	**rijetko**	**ponekad**	**često**	**uvijek**
DA	1,6	1,7	8,1	19,3	69,3
NE	0	3,1	10,8	23,1	63,1

Tablica 19 Usporedba odgovora na pitanje "Moja obitelj pruža mi podršku i sigurnost" na temelju posjedovanja kućnog ljubimca

POSJEDOVANJE KUĆNOG LJUBIMCA	**%**				
	nikad	**rijetko**	**ponekad**	**često**	**uvijek**
DA	1	2,8	9,3	16,3	70,6
NE	0	6,2	4,6	16,9	72,3

4.2.Rasprava

Pandemija korona virusa prvi se put pojavila krajem prosinca 2019., u Kini, a nedugo nakon toga, u siječnju 2020. počela se nekontrolirano širiti i na ostatak svijeta, a traje još i danas. U trećem mjesecu iste godine postavljene su mjere s ciljem usporavanja širenja virusa, a glavna mjera bila je smanjena sloboda kretanja. S obzirom na tako dugo trajanje i velike promjene u rutinama, pandemija je imala velik utjecaj na živote ljudi i njihovo mentalno zdravlje zbog čega su se provela mnoga istraživanja (npr: Appleaum i sur, 2020.; Grajfoner i sur, 2021; Phillipou i sur, 2021.) koja ispituju upravo taj utjecaj pandemije na čovjeka (Applebaum, Ellison, McDonald, Struckmeyer, Zsembik, 2021). U ovom periodu češćeg bivanja u domu porasla je popularnost kućnih ljubimaca (Applebaum, Matijczak, McDonald, Tomlinson, Zsembik, 2020). S obzirom da je najefektivniji način smanjenja širenja COVID-19 virusa bio izbjegavanje socijalnih interakcija, kućni su ljubimci postali zamjena, odnosno njima se ispunjavala potreba za društvenošću. Mnoge su obitelji smatrale kako je novi način rada, rad od kuće, savršena prilika za uzimanje kućnog ljubimca kojem bi, svojom prisutnošću, olakšali prilagodbu na novi dom (Applebaum i sur., 2020). Cilj je ovog istraživanja proučiti postoje li razlike u posljedicama pandemije COVID-19 s obzirom na posjedovanje kućnog ljubimca. Posjedovanje kućnog ljubimca često se povezuje s poboljšanjem mentalnog zdravlja vlasnika, boljom kvalitetom života, smanjenom razinom depresije i usamljenosti i slično.

H1 Posjedovanje kućnog ljubimca ima zaštitni učinak na ispitanike u odnosu na posljedice koronavirusa

Rezultati ovog istraživanja pokazuju mnoga pozitivna mišljenja i pozitivne učinke posjedovanja kućnog ljubimca na pojedinca ili posljedice koronavirusa. Iako analizom većine pitanja u anketi možemo uočiti pozitivne posljedice kućnog ljubimca na njihove vlasnike, dva su pitanja jasno usmjerena isključivo na povezanost pandemije i kućnih ljubimaca. Ta pitanja glase: „lakše sam se prilagodio/la promjeni rutine uzrokovane pandemijom zbog prisustva kućnog ljubimca“ i „tijekom pandemije više sam vremena provodio/la s kućnom ljubimcem nego prije“. Na oba pitanja više od pola ispitanika u potpunosti se složilo zbog čega možemo pretpostaviti da kućni ljubimci imaju zaštitni učinak na ispitanike u odnosu na posljedice koronavirusa. Mogući razlog ovakvog ishoda odgovora ispitanika jest zabrana socijalnih interakcija te češći rad od kuće. Uzimajući u obzir da je jedan od najbolji načina prevencije širenja COVID - 19 virusa izbjegavanje socijalnih kontakata s ljudima van kućanstva, kućni su ljubimci dobili ulogu zamjene koja može upotpuniti ljudsku želju i potrebu za druženjem. Također, u nekim su obiteljima članovi krenuli raditi od kuće što može biti idealan scenarij za prilagodbu kućnog ljubimca na svoj novi dom zbog veće mogućnosti pružanja pažnje i brige ljubimcu (Applebaum et.al., 2020). Dakle, kućni su ljubimci pružili čovjeku društvenost koja mu je za vrijeme pandemije uskraćena ili smanjena. Osim toga, posjedovanje kućnog ljubimca kao što su pas ili mačka, blagotvorno djeluje i na fizičku aktivnost vlasnika,a samim time i na njegovo fizičko zdravlje. Ljubimce je potrebno prošetati ponekad i nekoliko puta na dan stoga je vlasnik primoran biti fizički aktivan (Applebaum i sur., 2020). Nadalje, Applebaum i suradnici (2021) izvještavaju kako ljubimci pružaju i emocionalnu podršku za vrijeme pandemije, a osim toga pružaju i fizičku utjehu u teškim trenucima. Zaštitni je učinak kućnih ljubimaca vidljiv i u samoj razlici u odgovorima vlasnika ljubimaca naspram onih koji to nisu. Tako na pitanje “lakše sam se prilagodio/la promjeni rutine uzrokovane, pandemijom zbog prisustva kućnog ljubimca“ čak je 74,4% ispitanika koji imaju kućnog ljubimca odgovorilo potvrdno, dok je na pitanje „kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bih lakše podnio/la promjene u rutini uzrokovane pandemijom“ potvrdno

odgovorilo samo 45,6% ispitanika koji nemaju ljubimca, što čini veliku razliku u stavovima. “Kada bih imao/la kućnog ljubimca, smatram da bih lakše podnio/podnijela promjene u rutini uzrokovane pandemijom” i “Kada bih imao/la kućnog ljubimca smatram da bi on pozitivno utjecao na moje raspoloženje” pitanja su koja se odnose na prvu hipotezu. Na ova pitanja prevladavaju pozitivni odgovori. Ova su pitanja postavljena na temelju pretpostavke da je došlo do promjena u rutinama, ponašanju, ali i emocijama pojedinaca za vrijeme karantene uzrokovane COVID-19 virusom, pa tako i istraživanje koje se bavi povezanošću između posjedovanja kućnih ljubimaca, tjelesne aktivnosti i mentalnog zdravlja tijekom COVID-19 "prekidača" u Singapuru dokazuje da su vlasnici kućnih ljubimaca više fizički aktivni, ali i da imaju bolju razinu emocionalnog i društvenog funkcioniranja nasuprot onima koji nisu vlasnici ljubimaca tijekom pandemije covid-19 (Shi Quan Tan, Fung, Shu Wen Tan, Ying Low, L. Syn, Xian Goh, Pang, 2021). Nadalje, nekoliko se istraživanja bavi negativnim posljedicama covid 19 pandemije, pa tako Pedrosa i suradnici (2020) ističu kako mjere za suzbijanje ove pandemije, a to su karantena, socijalna izolacija i socijalno distanciranje nepovoljno utječu na ponašanje stanovništva i mogu dovesti do anksioznosti, depresije i sličnih negativnih promjena. Istraživanje Saunders i suradnika (2017) koje se bavi razlikama između vlasnika kućnih ljubimaca i onih koji to nisu navodi veliku važnost kritičkog promišljanja u istraživanjima koja se bave usporedbom vlasnika kućnih ljubimaca i onih koji to nisu. Naime, vlasnici kućnih ljubimaca naspram onih koji ih nemaju razlikuju se po mnogim sociodemografskim varijablama kao što su spol, dob, rasa, način života, prihodi i status zaposlenja. Ove su razlike povezane i sa zdravljem ispitanika, pa prilikom zaključivanja o uzročno-posljedičnom odnosu posjedovanja ili neposjedovanja kućnog ljubimca bitno je u obzir uzeti ove činjenice kako se ne bi precijenila ili podcijenila vrijednost posjedovanja kućnih ljubimaca. Prema tome, možemo prihvatiti hipotezu H1 jer, kako ovo, tako i mnoga druga istraživanja potvrđuju zaštitni učinak kućnih ljubimaca na vlasnika za vrijeme pandemije koronavirusa, no moramo biti svjesni da se vlasnici kućnih ljubimaca naspram onih koji ih nemaju mogu razlikovati po mnogim sociodemografskim varijablama kao što su spol, dob, rasa, način života, prihodi i status zaposlenja. Ove su razlike povezane i sa zdravljem ispitanika, pa prilikom zaključivanja o uzročno-posljedičnom odnosu posjedovanja ili

neposjedovanja kućnog ljubimca bitno je u obzir uzeti ove činjenice kako se ne bi precijenila ili podcijenila vrijednost posjedovanja kućnih ljubimaca.

H2 Ispitanici koji imaju kućnog ljubimca izvještavaju o manjoj usamljenosti uzrokovanoj smanjenim socijalnim kontaktom za vrijeme pandemije koronavirusa

U ovom istraživanju stav o ovoj hipotezi ispitan je i na primjeru vlasnika ljubimaca, ali i na primjeru onih koji ne posjeduju ljubimca. Pitanje za vlasnike kućnih ljubimaca jest „uz kućnog se ljubimca osjećam manje usamljeno“ te je na to pitanje potvrdno odgovorilo čak 92,4% ispitanika. Nasuprot tome, pitanje za ispitanike koji nemaju kućnog ljubimca glasi „Kada bih imao/la kućnog ljubimca manje bih se osjećao/la usamljeno“ pri čemu također prevladavaju potvrdni odgovori, no u manjoj mjeri. U ovom je slučaju 56,2% ispitanika odgovorilo potvrdno. Na pitanju „od početka pandemije osjećam se usamljenije nego prije“ također se može vidjeti razlika u odgovorima koja ide u prilog ovoj hipotezi. Naime, 21,2% ispitanika koji imaju kućnog ljubimca slažu se s ovom izjavom, dok 33,9% ispitanika koji nemaju kućnog ljubimca osjeća se usamljenije, nego prije pandemije. Dakle, kućni ljubimci mogu pružiti svom vlasniku socijalnu podršku koja je vrlo potrebna u vrijeme pandemije, a pokazalo se i da interakcija između ljudi i njihovih ljubimaca izaziva pozitivne hormonalne učinke (Odendaal, 2000. prema Xing Xin i sur., 2020). Slično našim rezultatima, istraživanje koje su proveli Applebaum i suradnici (2021) dokazuje da ljubimci pružaju emocionalnu podršku i mogu biti pozitivna fizička prisutnost tako što pružaju taktilnu udobnost čime ublažavaju osjećaj usamljenosti, ali ne pružaju društvenu podršku koju pružaju ljudi. Nadalje, pozitivni učinci kućnih ljubimaca koje ističu Oliva i Johnston (2021) su olakšana izolacija, smanjena usamljenost i povećano druženje. Uz to, navedene autorice govore kako je COVID-19 i na ljubimce utjecao tako što im je pruženo više pažnje i češća druženja. Unatoč tome, zanimljivo je da nije utvrđeno da interakcije s kućnim ljubimcem smanjuju osjećaj usamljenosti, već samo posjedovanje ljubimca. Važan aspekt toga jest mogućnost fizičke povezanosti, osjećaj drugog živog bića u kući te pričanje na glas što se pokazalo da povoljno utječe na koncentraciju i izvedbu u kognitivnim zadacima (Kirkham i sur., 2012.; Lupyan i Swingley, 2012. prema Oliva i Johnston, 2021). Rezultati ovog istraživanja u skladu su s istraživanjima drugih autora, stoga je hipoteza H2 prihvaćena.

H3 Očekuje da će ispitanici koji imaju kućnog ljubimca pokazati manju sklonost rizičnim ponašanjima u odnosu na ispitanike koji nemaju kućnog ljubimca

Pitanja kojima ispitujemo ovu hipotezu ispituju učestalost konzumiranja alkohola, cigareta, lakših i težih droga, tableta za smirenje, za bolji san, protiv stresa itd., ispituje se neredovita prehrana, izbjegavanje hrane ili povraćanje te bavljenje kriminalom. Prilikom analize odgovora uspoređuju se rezultati osoba koji imaju s onima koje nemaju kućnog ljubimca. Rezultati ovog istraživanja pokazuju najveću razliku vidljivu u odgovorima koji se odnose na konzumaciju alkohola, pri čemu češće konzumiraju alkohol osobe koje nisu vlasnici kućnih ljubimaca (vidi Tablicu 14). Naspram toga, analiza odgovora vezanih za konzumaciju cigareta dovodi do pretpostavke da posjedovanje kućnog ljubimca ne utječe na učestalost konzumacije cigareta (vidi Tablicu 15). Ista je pretpostavka i nakon analize odgovora vezanih za neredovitu prehranu, izbjegavanje hrane ili povraćanje te kriminal. Nešto je veća konzumacija droga i konzumaciju tableta za smirenje, bolji san ili protiv stresa među osobama koje nemaju kućnog ljubimca.

Istraživanje koje su proveli Milberger, Davis i Holm (2009) bavi se upravo tematikom pušenja vezanog za kućne ljubimce. U tom su istraživanju vlasnici kućnih ljubimaca koji su pušaći izjavili da bi ih informacije o opasnostima izloženosti kućnih ljubimaca pasivnom pušenju motivirale da pokušaju prestati pušiti ili da puše izvan zatvorenog prostora. Rezultati njihovog istraživanja također su pokazali da jedan od pet vlasnika koji puše i jedan od osam vlasnika kućnih ljubimaca koji žive s pušačima nakon informacije o štetnosti pasivnog pušenja za kućne ljubimce ne bi dopustili pušenje u svojim domovima. Livazović (2012) govori da su kvalitetni odnosi u obitelji i razina zadovoljstva djeteta obiteljskim životom obrnuto proporcionalni u odnosu pojave rizičnih ponašanja, između ostalih i konzumacije psihoaktivnih sredstava (Livazović i Vuletić, 2018) a s obzirom da su ljubimci sastavni dio mnogih kućanstava, to svakako moramo uzeti u obzir. Prema tome, možemo pretpostaviti, kao što i istraživanje ovog diplomskog rada govori, kućni ljubimci imaju pozitivan učinak na neka rizična ponašanja među kojima je i pušenje. Hipoteza H3 se prihvaća jer su rezultati u skladu s rezultatima istraživanja drugih autora.

5. ZAKLJUČAK

Kućni su ljubimci oduvijek bili dio mnogih kućanstava, no njihova popularnost s vremenom raste. U vrijeme pandemije korona virusa naglo se povećao broj obitelji koje imaju ljubimce iz razloga kao što su veća usamljenost, rad od kuće koji osigurava više slobodnog vremena te idealnu priliku za lakšu prilagodbu kućnog ljubimca na novi dom i slično. S obzirom na emocionalnu povezanost koju čovjek može stvoriti s ljubimcem lako je pretpostaviti da oni imaju povoljan učinak na vlasnika ili članove kućanstva. Osim toga velika je razlika u odnosima čovjeka i ljubimaca kroz povijest – od toga da su kućni ljubimci bili isključivo hrana ili ispomoć čovjeku da postigne svoje ciljeve do toga da su postali članovi obitelji – pa prema tome vrlo je važno osvijestiti važnost današnje uloge kućnih ljubimaca u kućanstvu (Becky, 2011). Osim pozitivnih utjecaja kojim doprinose kućni ljubimci, važno je spomenuti i izazove koji su postavljeni pred ljude za vrijeme pandemije korona virusa. Uz samo širenje zaraze i više ili manje teške simptome koje je zaraza donijela sa sobom, na ljude je pandemija imala i emocionalni, socijalni, ali i fizički utjecaj kroz razne stadije karantene, mjere zaštite i različite načine zabrana socijalnih kontakata. Neki od loših emocionalnih utjecaja koje je pandemija imala su strah, anksioznost, depresija i suicidalne misli (Pedrosa i sur, 2020).

Ovo je istraživanje za cilj imalo pokazati povezanost negativnih utjecaja pandemije korona virusa kao što su usamljenost, stres i loš utjecaj na mentalno zdravlje i pozitivne učinke posjedovanja kućnih ljubimaca te uočiti i usporediti tu povezanost kod osoba koje imaju kućnog ljubimca s onim osobama koje ga nemaju. Samo provođenje istraživanja bilo je ograničeno s obzirom na tadašnju situaciju pandemije koronavirusa u kojoj smo se kao društvo našli, u kojoj su socijalni kontakti bili velik izvor širenja zaraze. Unatoč tome, putem društvenih mreža, broj ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju bio je mnogo veći od očekivanog.

Rezultati istraživanja daju pretpostaviti da kućni ljubimci imaju pozitivne učinke na negativne posljedice pandemije korona virusa što potvrđuju i mnoga druga istraživanja spomenuta u ovom radu. Velikom je broju ispitanika pandemija korona virusa promijenila svakodnevnu rutinu, a još veća zastupljenost potvrđujućeg odgovora vidljiva je među

mlađim ispitanicima (25 godina ili manje). Veliku zastupljenost potvrdnog odgovora među mlađim ispitanicima možemo pripisati online nastavi koja je bila aktualna duži period u pandemiji, kako u osnovnoj ili srednjoj školi, tako i na fakultetu. Zbog takvih i sličnih mjera opreza možemo pretpostaviti da su ljudi rjeđe bili u socijalnim kontaktima. Unatoč tome, većina se ispitanika ne osjeća usamljenije nego prije pandemije. Na pitanja vezana za stres ili mentalno zdravlje ispitanici odgovaraju negirajuće, odnosno smatraju da pandemija ne utječe na njihov način nošenja sa stresom ili da pandemija ne utječe na njihovo mentalno zdravlje, no prilikom selektiranja odgovora na temelju godina uočena je razlika. Ispitanici mlađi od 25 godina ipak u većini smatraju da pandemija utječe na njihovo mentalno zdravlje i nošenje sa stresom, dok je među starijim ispitanicima postotak potvrdnih odgovora na ova pitanja mnogo manji. Takav rezultat nije u skladu s drugim istraživanjima na ovu temu, jer postoje mnoga istraživanja (npr: A. Phillipou i sur., 2021) koja potvrđuju da pandemija korona virusa ima loš utjecaj na mentalno zdravlje ljudi. Nadalje, prema odgovorima vezanim za povezanost s kućnim ljubimcem i utjecaj kućnog ljubimca na ispitanike koji su vlasnici jednog ili više ljubimaca vidljiv je pozitivan učinak, kako je bilo i pretpostavljeno te je u skladu s drugim istraživanjima vezanim za tu temu (npr: Becky, 2011; Oliva i Johnston, 2021).

S obzirom na veliku razliku u broju ispitanika koji imaju kućnog ljubimca naspram onih koji ga nemaju rezultate ovog istraživanja trebamo uzeti s dozom opreza. Unatoč tome rezultati su u skladu s drugim istraživanjima na ovu temu i pokazuju pozitivne učinke posjedovanja kućnog ljubimca te pozitivan utjecaj istoga na negativne učinke pandemije korona virusa. Ovo je istraživanje dobar temelj za daljnja istraživanja koja bi se bavila ovom temom s obzirom da može dati smjernice i stvoriti nova pitanja koja će produbiti znanje o temi i dati sigurnije rezultate. Osim toga, postoji mogućnost blagih odstupanja u rezultatima, s obzirom da je za analizu rezultata korištena Microsoft Excel tablica i deskriptivna analiza.

Uzevši u obzir da su kućni ljubimci sve zastupljeniji u kućanstvima važno je osvijestiti ljude o njihovom učinku, bio on pozitivan ili negativan. Isto tako bitno je uočiti samu važnost kućnih ljubimaca kako bi se smanjio broj napuštenih ljubimaca, a povećao broj

udomljavanja. Pandemija korona virusa imala je razne negativne učinke na ljude stoga je potrebno fokusirati se na ono dobro i obratiti pažnju na pozitivne utjecaje oko sebe kojih možda do sada nismo bili svjesni. Upravo zbog sve većeg broja obitelji koje udomljavaju ili kupuju kućne ljubimce smatram ovo bitnom temom za daljnju analizu i provođenje mnogih detaljnijih istraživanja kako bismo došli i do relevantnijih rezultata, a u odgojno obrazovnim ustanovama potrebno je učestalo osvještavanje roditelja i djece o ulozi kućnih ljubimaca u obitelji što je moguće provesti u obliku savjetovanja ili radionica.

6. LITERATURA:

Applebaum, J., W., Tomlinson, C., A., Matijczak, A., McDonald, S., E., Zsembik, B., A. (2020). The Concerns, Difficulties, and Stressors of Caring for Pets during COVID-19: Results from a Large Survey of U.S. Pet Owners. *Animals* 10, 1882. Dostupno na: https://www.mdpi.com/2076-2615/10/10/1882 [08.06.2022.]

Applebaum, J., W., Ellison, C., Struckmeyer, L., Zsembik, B., A., McDonald, S., E. (2021) The Impact of Pets on Everyday Life for Older Adults During the COVID-19 Pandemic. *Front. Public Health* 9:652610. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/349883942_The_Impact_of_Pets_on_Everyday_Life_for_Older_Adults_during_the_COVID-19_Pandemic [08.06.2022.]

Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology, 3,* Article 234. Dostupno na: https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2012.00234/full [13.06.2022.]

Beck, A (1983). *Between Pets and People: the Importance of Animal Companionship*. New York: Putnam.

Bornstein, M. H. i Bornstein, L. (2007) Parenting Styles and Child Social Development. *Encyclopedia of Early Childhood Development*. Center of Excellence for Early Childhood Development. Dostupno na: http://www.child-encyclopedia.com/en-ca/home.html [12.09.2022.]

Brooks, H.L., Rushton, K., Lovell, K., Bee, P., Walker, L., Grant, L., Rogers, A. (2018). The power of support from companion animals for people living with mental health problems: a systematic review and narrative synthesis of the evidence. *BMC Psychiatry*. 18 (1): 31. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/322946837_The_power_of_support_from_compa

nion_animals_for_people_living_with_mental_health_problems_A_systematic_review_and_narrative_synthesis_of_the_evidence [12.07.2022.]

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *Lancet*, 395 (10227), 912–920. Dostupno na: https://doi.org/10.1016/S0140-6736 (20)30460-8 [15.07.2022.]

Brown, C. M., Hengy, S. M. & McConnell, A. R. (2016). Thinking about cats and dogs provides relief from social rejection. *Anthrozoös*, 29, 47-58.

Burić, H. (2006). Uloga kućnih ljubimaca u povećanju ljudske dobrobiti: utjecaj na razvoj djeteta. *Dijete, vrtić, obitelj, 12* (46), 2-5. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/177700 [10.06.2022.]

Cifrić, I. (2007). Motivi čovjekovih postupanja prema živom svijetu.. *Socijalna ekologija, 16.* (1.), 79-99. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/12500 [10.06.2022.]

Cifrić, I. i Trako Poljak, T. (2012). PERCEPCIJA PRAVA ŽIVOGA SVIJETA I MOTIVI ČOVJEKOVA DJELOVANJA Usporedba rezultata istraživanja 2005. i 2010. *Socijalna ekologija, 21* (2), 123-154. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/84009 [12.06.2022.]

DeGue, S. (2011). A Triad of Family Violence: Examining Overlap in the Abuse of Children, Partners, and Pets. *In The Psychology of the Human-Animal Bond*; Springer: New York, NY, USA, 2011; str. 245–262. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/226267008_A_Triad_of_Family_Violence_Examining_Overlap_in_the_Abuse_of_Children_Partners_and_Pets [10.06.2022.]

Fine, A. H. (2015). Handbook on Animal-Assisted Therapy: Foundations and Guidelines for animal-Assisted Interventions. 4th ed. *Elsevier Academic Press*

First-Dilić, R. (1974). Socijalizacija u obitelji i slobodno vrijeme; Pristup proučavanju socijalizacije u obitelji. *Revija za sociologiju, 4* (2-3), 3-14. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/156451 [18.08.2022.]

Fogle, B., (2007) *Pas: priručnik za vlasnike*, Zagreb: Profil

Gilmer, M. J., Baudino, M. N., Tielsch Goddard, A., Vickers, D. C., Akard, T. F. (2016). Animal-Assisted Therapy in Pediatric Palliative Care. *The Nursing Clinics of North America*. 51 (3), 381–95.

Goddard, A. T., Gilmer, M. J. (2015). The Role and Impact of Animals with Pediatric Patients. *Pediatric Nursing*. 41 (2), 65–71.

Grajfoner, D., Ke, G. N., & Wong, R. M. M. (2021). The effect of pets on human mental health and wellbeing during COVID-19 lockdown in malaysia. *Animals (Basel),* 11(9), 2689. Dostupno na https://www.researchgate.net/publication/354611865_The_Effect_of_Pets_on_Human_Mental_Health_and_Wellbeing_during_COVID-19_Lockdown_in_Malaysia [15.06.2022.]

Headey, B., Grabka, M. (2011). Health correlates of pet ownership from national surveys. U P. McCardle, S. McCune, J. A. Griffin, & V. Maholmes (Eds.), *How animals affect us: Examining the influences of human–animal interaction on child development and human health.* (str. 153-162). Washington, DC: American Psychological Association.

Herzog, H. (2010). *Some we love, some we hate, some we eat: Why it's so hard to think straight about animals*. New York: Harper. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/233821393_Some_We_Love_Some_We_Hate_Some_We_Eat_Why_It's_So_Hard_to_Think_Straight_About_Animals [18.08.2022.]

Irvine, L. (2008). Animals and Socioloy. *Sociology Compass*. 2(6). Str. 1954-1971 Dostupno na: https://www.academia.edu/3811482/Animals_and_Sociology [16.08.2022.]

Irvine, L., & Cilia, L. (2017). More-than-human families: Pets, people, and practices in multispecies households. *Sociology Compass*, 11(2), e12455. Dostupno na: https://doi.org/10.1111/SOC4.12455 [15.06.2022.]

Jacobson, K. C., & Chang, L. (2018). Associations between pet ownership and attitudes toward pets with youth socioemotional outcomes. *Frontiers in Psychology*, 9, 2304-2304. Dostupno na: https://www.academia.edu/35990445/More_than_human_families_Pets_people_and_practices_in_multispecies_households [23.06.2022.]

Kogan, L. R., Schoenfeld-Tacher, R., Hellyer, P., & Rishniw, M. (2019). Veterinary student stress, the benefit of canine pets, and potential institutional support of dog ownership. *Journal of Veterinary Medical Education*, 46(4), 438–448. Dostupno na: https://jvme.utpjournals.press/doi/full/10.3138/jvme.1017-148rr [07.08.2022.]

Kreilkamp, I. (2013). The emotional extravagance of victorian pet-keeping. Victorian Review, 39(2), 71-74. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/24497069 [15.07.2022.]

Marcus, D. A. (2013). The science behind animal-assisted therapy. *Current Pain and Headache Reports*. 17 (4): 322

Livazović, G. (2012) Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. *Kriminologija & socijalna integracija. 20*(1). str. 1-22. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/84999 [13.08.2022.]

Livazović, G. i Vuletić, I. (2018). Obitelj kao etiološki čimbenik kaznenih djela povezanih sa zlouporabom opojnih droga kod adolescentske populacije. *Policija i sigurnost*, *27* (3/2018.), 271-290. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/206281 [13.08.2022.]

McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., Stayton, L. E., Martin, C. E. (2011). Friends with benefits: On the positive consequences of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101, 1239-1252. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/357943107_Friends_with_Benefits_The_Positive_Consequences_of_Pet-Friendly_Practices_for_Workers'_Well-Being [18.07.2022.]

McConnell, A. R., Buchanan, T. M., Lloyd, E. P., Skulborstad, H. M. (2019). Families as ingroups that provide social resources: Implications for well-being. *Self and Identity*, 18, 306-330.

McConnell, A. R., Lloyd, E. P., & Buchanan, T. M. (2017). Animals as friends: Social psychological implications of human-pet relationships. U M. Hojjat & A. Moyer (Ur.), *Psychology of friendship* (str. 157-174). Oxford, UK: Oxford University Press.

Milberger, S. M., Davis, R. M. i Holm, A. L. (2009). Pet owners' attitudes and behaviours related to smoking and second-hand smoke: a pilot study. *Tobacco Control*, 18(2), 156-158. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/23999080_Pet_owners'_attitudes_and_behaviours_related_to_smoking_and_second-hand_smoke_A_pilot_study [27.08.2022.]

Mueller, M.K.; Richer, A.M.; Callina, K.S.; Charmaraman, L. (2021). Companion Animal Relationships and Adolescent Loneliness during COVID-19. *Animals* , 11, 885. Dostupno na: https://www.mdpi.com/2076-2615/11/3/885 [23.07.2022.]

Narodne Novine. Zakon o zaštiti životinja (2017)

Nast., H., J., (2006). Critical pet studies? *Antipode*. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/228040573_Critical_Pet_Studies [10.06.2022.]

Oliva, J., L., Johnston, K., L. (2020). Puppy love in the time of Corona: Dog ownership protects against loneliness for those living alone during the COVID-19 lockdown. *International Journal of Social Psychiatry*, 67(3), str. 232-242

Ombla, J. (2012). Kućni ljubimci i implikacije za zdravlje i psihofizičku dobrobit njihovih vlasnika. *Klinička psihologija, 5* (1-2), 59-78. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/158522 [10.06.2022.]

Pedrosa, A., L., Bitencourt, L., Fróes, A., C., F., Cazumbá, M., L., B., Campos, R., G., B., De Brito, S., B., C., S., Simões e Silva, A., C. (2020) Emotional, Behavioral, and Psychological Impact of the COVID-19 Pandemic. *Front. Psychol*. 11:566212. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/343167746_Puppy_love_in_the_time_of_Corona_Dog_ownership_protects_against_loneliness_for_those_living_alone_during_the_COVID-19_lockdown [16.08.2022.]

Phillipou, A., Tan, E., Toh, W., Van Rheenen, T., Meyer, D., Neill, E., Sumner, P., & Rossell, S. (2021). Pet ownership and mental health during COVID-19 lockdown. *Australian Veterinary Journal*, 99(10), 423-426. Dostupno na: https://doi.org/10.1111/avj.13102 [12.08.2022.]

Previšić, V. (2000) Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse. *Napredak* 141(4), 403-410.

Spencer, S., Decuypere, E., Aerts, S., De Tavernier, J., (2006). History and ethics of keeping pets: Comparison with farm animals. Journal od Agricultural and Environmental

Ethics, 19, str. 17-25 Dostupno na: https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10806-005-4379-8.pdf [09.08.2022.]

Svendsen, L. Fr. H., (2019). *Razumijemo li životinje?,* Zagreb: Tim Press., str. 11.

Šumanović, A., (2017). Sličnosti i razlike ljudi i životinja s obzirom na jezik; Ajduković Ana., Dostupno na: https://cultstud.ffri.hr/?p=392 [10.08.2022.]

Taniguchi, Y., Seino, S., Nishi, M., Tomine, Y., Tanaka, I., Yokoyama, Y., Ikeuchi, T., Kitamura, A., & Shinkai, S. (2019). Association of dog and cat Ownership with incident frailty among community-dwelling elderly Japanese. *Scientific Reports*, 9(1), 18604. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/337834386_Association_of_Dog_and_Cat_Ownership_with_Incident_Frailty_among_Community-Dwelling_Elderly_Japanese [13.08.2022.]

Tipper, B. (2011) Pets and Personal Life. Sociology of Personal Life. 8 (5), 85-96 Dostupno na: https://www.academia.edu/270614/Pets_and_Personal_Life [23.07.2022.]

Trako Poljak, T., Cifrić, I., Bukvić - Letica, A. i Tomić, T. (2018). Prava živog svijeta i etičnost čovjekova djelovanja prema prirodnom svijetu. *Sociologija i prostor, 56* (3 (212)), 193-226. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/207759 [10.07.2022.]

Utz, R. L. (2014;2013;). Walking the dog: The effect of pet ownership on human health and health behaviors. *Social Indicators Research*, 116(2), 327-339. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/24720847 [26.07.2022.]

Uvnäs-Moberg, K, Ahlenius, S, Hillegaart, V, Alster, P. (1994). High doses of oxytocin cause sedation and low doses cause an anxiolytic-like effect in male rats. *Pharm Biochem Behav*. 49:101–6.

Van Wormer, J., Kigerl, A., Hamilton, Z. (2017). Digging deeper: Exploring the value of prison-based dog handler programs. *The Prison Journal*. 97 (4): 520–38.

Wilson, E. O. (1984). Biophilia. Harvard University Press.

Xin, X., Cheng, L., Li, S., Feng, L., Xin, Y., & Wang, S. (2021). Improvement to the subjective well-being of pet ownership may have positive psychological influence during COVID-19 epidemic. *Animal Science Journal*, 92(1), e13624-n/a. Dostupno na: https://doi.org/10.1111/asj.13624 [16.08.2022.]

Životinje i njihova prava (FAQ). Prijatelji životinja. (n.d.). Dostupno na: https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=372 [16.08.2022.]